

CURIERUL CREȘTIN

ORGAN OFICIAL AL DIECEZEI DE GHERLA.

CU UN ADAOS NEOFICIAL.

Abonamentul pe un an 200 Lei. Apare de 2 ori pe lună. Inserțiuni se primesc după învoială

Partea oficială.

NUMIRI.

Onoratul *Gheorghe Maior* paroh în *Băița* este numit în aceeaș calitate la parohia *Tămășești* (D. Băseștilor).

Din șed. konz. 12 Maiu 1928.

Nr. 2004.

Onoratul *Emil Marchiș* preot nou-hirotonit este numit *administrator local* la parohia *Băița* (D. Băseștilor).

Din șed. konz. 12 Maiu 1928.

No. 2002.

Concurs la parohii.

Parohia *Mânău* cu filiala *Tohat* din protopopiatul Băseștilor se curentează, cu susținerea anului de respiriu (expiră la 28 Iulie 1928). — cu termenul de 15 Iunie a. c.

Din șed. cons. 5 Mai 1928.

No. 2101.

Parohia *Apșa de jos*, beneficiul inferior (D. Apșa în Cehoslovacia) se curentează cu termenul de 15 Iunie 1928.

Din șed. konz. 12 Mai 1928.

No. 2152.

Doritorii de a dobândi vre-unul din aceste beneficii eparhiale, să-și înainteze rugările la Ordinariatul episcopal în termenul concursual — pe calea *oficiului protopopesesc competent*, — provăzute cu următoarele documente:

1. Absolutorul teologic.
2. Atestat de serviciu dela oficiul protopopesec.
3. Extras autentic din protocolul școlar despre catehizarea elevilor școlari, în anul școlastic 1926-27. la caz, că școala în anul școlastic trecut n'a funcționat atestat oficial, că pruncii totuși au fost catehezati.
4. Extras autentic din protocolul predicțiilor de pe un an, care se termină la data când se înaintează rugarea.

La rugările înaintate fără aceste documente, — dintre cari cele de sub 3 și 4 trebuie să fie vizate și autentificate de către oficiul protopopesec, — nu se va reflecta.

Pentru conformare.

Învităm pe toți Onorații Frați preoți, ca schimbările din familiile lor, ca: nașteri, căsătorii și decese de copii să le aducă la cunoștința acestui Ordinariat fără întârziere.

La însinuările de nașteri va fi alăturat și „Extrasul din registrul stării civile pentru nașteri“.

Pentru copiii, acărora naștere nu se va însinua la vreme, nu se va putea cere ajutorul familiar, întrucât *Inaltul Minister* al Cultelor și Artelor prin adresa Nrul 19209 din 2 Maiu a. c. pune în vedere, că *celor tardivi nu le va aproba ajutorul familiar*.

Gherla, la 5 Maiu 1928.

Nr. 2073.

Necrolog

Cu durere anunțăm Veneratului Cler, că Onoratul *Valer c. Pop*, fost capelan personal în parohia *Apa* (D. Șeini) a repausat în Domnul în 21 Martie a. c. în anul 43 al vieții și 16 al preoției.

Onorat Frațiiile Voastre să aduceți la altarul Domnului rugăciunile pii îndatinate pentru odihna sufletului adormitului în Hristos Frate.

Din șed. cons. 1 Maiu 1928.

Nr. 2015.

Cu durere vestim Veneratului Cler trecerea la celea vecinice a Mult Onoratului *Vasile c. Ivașco*, paroh protopop onorar în *Apșa de jos* ben. inferior (D. Apșa în Cehoslovacia), mort la 29 Aprilie a. c. în anul 78 al vieții și 35 al preoției sale.

Pentru odihna sufletului adormitului în Hristos Frate se vor săvârși rugăciunile pii îndatinate.

Din șed. cons. 12 Mai 1928.

No. 2150.

Colectă pentru Biserica din Zălau.

Este îndeobște cunoscut, că parohia noastră română unită din orașul Zălau (capitala județului Sălaj) înființată de înaintașul Nostru de fericită pomenire marele Arhiepiscop Vasile, nici până în ziua de astăzi nu are biserică vrednică de o capitală de județ, ci numai o modestă capelă. De asemenea e cunoscut, tuturor, că majoritatea absolută a credincioșilor din această parohie de oraș este alcătuită din poporeni săraci, cum sunt credincioșii noștri aproape peste tot la orașe.

Dorința ferbinte a parohienilor din Zălau este să-și ridice o sfântă Biserică corespunzătoare vremurilor de astăzi, când preabunul Dumnezeu ne-a hărăzit să ajungem la fericita unire a scumpului nostru neam în România Mare.

Drept aceea dispunem fraților preoți din toate parohiile eparhiei Noastre că în ziua praznicului Pogorării Spiritului Sfânt (ziua întâi de Rusalii) să se facă o colectă în toate bisericile noastre — iar în ziua următoare a doua zi de Rusalii și în bisericile din filiale care colectă să fie destinată în scopul edificării bisericii din Zălau. Colecta făcută în biserică, să se completeze cu colectele — ce le vor face curatorii sau senatorii bisericești în aceste două zile de praznic — și pe la singuraticele case ale credincioșilor mai în stare din eparhie, cărora le vor explica însemnătatea acestei colecte pentru un scop sfânt și mareț. Sumele adunate din singuraticile parohii și filiale — frații preoți le vor înainta protopopilor districtuali cari apoi împreună cu un conspect detaliat și rapor îndreptat nouă le vor susține la acest ordinarat din Gherla, pentru a se publica în organul nostru eparhial „Curierul Creștin“ sumele încurse din fiecare parohie.

În chip deosebit, îndemnăm în Domnul pe frații preoți, pe intelectualii și poporul drept credincios din Sălagiu ca să contribuie cu toții — amăsurat stării materiale a fiecăruia — la acest mareț scop, adică pentru zidirea unei

biserici pompoase în capitala județului, unde copiii lor cercetează școlile, și unde feciorii lor îndeplinesc serviciul militar. Dorim din toată inima ca între intelectualii și poporeni din Sălaj, să se pornească o nobilă și sfântă emulare, în privința contribuției pentru biserică din Zălau, care să fie fala și mândria Sălajenilor.

În aceasta privință să le servească tuturor drept pildă strălucită, frumoasa danie a Spectatului Domn Dr. Ioan Gheție junior, tinărul avocat din Zălau, carele luminat fiind de Dumnezeu, a contribuit în acest scop pentru realizarea cât mai grabnică a zidirii casei Domnului, cu preafrumoasa sumă de 250.000, adică două sute cincizeci mii Lei, înscriindu-și astfel numele cu litere de aur în *Cartea Vieții*, și înșirându-se între primii mari ctitori și mari binefăcători ai Sfintei Noastre Biserici din Zălau, în care calitate cu multă evlavie va fi pomenit, deapănarea la toate sfintele Liturghii și servitii sacre ce se vor celebra în aceea Biserică din neam în neam.

Din șed. conz. 7 Aprilie 1928.

Nr. 1005—1928.

Bibliografie

În următoarele publicăm apelul dat în cauza operatului practic și de prețios ajutor pentru preoții-păstori la țară: „Pomăritul rațional“.

A P E L.

Ținând cont de progresele timpului și de trebuința arzătoare de a da poporului mijlocce potrivite pentru progresul în cultura în genere și în special în *ocupățiunile sale economice* am aflat de bine să tipărim, cu mari jertfe materiale, pe spesele Fondului bisericesc și în Editura Consiliului Eparhial ortodox român al Bucovinei, scrierea valoroasă a reputatului nostru profesor de agronomie *Grigorie Halip* „Pomăritul rațional, tratat practic pentru uzul poporului“.

Aceasta carte, care chiar zilele aceste a ieșit de sub teasc, în 225

pagini cu 125 ilustrații și 2 tabele colorate, — este o adevărată comoară de învățatură, în care veteranul autor și-a închis vasta sa experiență personală precum și experiența atâtor colegi ai săi.

Cuprinde 4 părți fundamentale și vorbește despre:

1. Scopul și însemnătatea pomelor; pepinierele și întocmirea lor; altoirea, creșterea pomilor pitici. — Capitolele sunt tratate pe larg, ținându-se seama, atât de întocmirea pepinierei mari cât și de pometele mici, menite mai ales pentru agricultorul dela țară. În capitolul despre pomii pitici (forme palisate), se oglindește toată dibăcia și vastele cunoștințe ale autorului dobândite printr'o îndelungată practică. Cultura formelor palisate constituie un ram al pomologiei superioare, întrucât cultivatorul, care a intrat în misteriiile anatomiei și fiziologiei pomului, își modelează pomșorul după plac, determinându-i nu numai forma, ci chiar și cantitatea și calitatea fructelor. Prin cultivarea acestui ram, țările din apus, în frunte cu Franța, au obținut succese uimitoare; fructele cele mai fine, care se exportează în cantități enorme.

Autorul a avut o preafabricată idee a trata acum un capitol atât de neglijat în pomologiile românești de Georgescu, Lovinescu ș. a. inaugurând astfel și la noi popularizarea pomiculturii cu forme palisate.

2. Asanarea și pregătirea pământului; gunoiul, plantarea pomilor, îngrijirea și protecția lor contra insectelor și ciupercilor, îngrijirea specială a tulpinei este tratată după Böttner, iar gunoiul după J. Wagner.

3. Culesul și păstrarea pomilor.

4. Intrebuințarea poamelor; fabricarea vinului și a cidrului (cidrul fiind cu desăvârșire lipsit de alcool).

La sfârșitul lucrării urmează înșirarea soiurilor de altoani.

Expunerea este clară și însuflețită, iar lămuririle ilustrate cu exemplificări, tabele și figuri cât se poate de intuitive și pe înțelesul tuturor.

O carte de căpătâiu nu numai pentru agricultorul cărturar care vrea să-și întemeieze un pomăt rațional, cât mai ales pentru preoți și învățătorul conducător de cursuri speciale în agricultură și pomicultură pe lângă școalele noastre primare. Ba chiar și cel mai progresat cultivator va afla în acest desăvârșit, modern manual de pomicultură, atâtea indicații nouă și folositoare.

Prețul unui exemplar pe hârtie velină este Lei 120.—, iar pe hârtie vieneză este Lei. 80.

Comandele se vor face la depozitul de cărți al Mitropoliei Bucovinei în Cernăuți.

Din Consiliul Eparhial ort. rom. al Arhidiecezei Bucovinei

Arhiepiscopul și Mitropolitul:

s. s. *Nectarie*.

Referentul:

s. s. *Șandru*.

Recomandăm cu toată căldura în atențiunea Venerabilor Frați aceasta lucrare, care tratează în mod întemeiat aceasta ramură nobilă a economiei raționale, a cărei îmbrătoșare și practicare cadrează atât de frumos cu activitatea spirituală pastorală.

Gherla, la 30 Aprilie 1928.

No. 2007.

Episcop Dr. Iuliu Hossu

Partea neoficială.**Ședință festivă**

Societatea „A. Șincai” a teologilor din Gherla în 8 Aprilie a. c. a dat un program mișcător cu ocazia comemorării sărbătorii pentru aviația română (A. R. P. A.) în sala bieniului inferior.

Le catedră și face apariția conducătorul Societății cl. d. *Dr. G. Bob*, prin o vorbire ce ia avânt spre trei idealuri: ridicarea neamului prin morala credinței creștine, prin muncă economică și intelectuală și prin sprijinirea stăpânirii văzduhului.

Cu voce înaltă, energic și imperativ vorbește amintind, că ziua de 8 Aprilie este ziua aviației române. Și continuă: „Dreptatea din pământ a răsărit cu visul împlinit, prin România-mare ce trebuie s'o perpetuăm.

În trecut s'au dat lupte mai mult prin arme, și azi încă se dau, însă o altă luptă se mai adaugă, lupta pe teren cultural. Ca dovadă ocazională și de moment amintesc cuvintele prinse la radio ale predicatorului din Pesta Dr. Saly, care de pe amvon rostește azi în ziua de Paști ungurești: „credem în învierea lui Cristos, credem în învierea morților și credem și în învierea neamului unguresc, însă nu suntem încă destul de fortificați cultural:cește, veni-va vremea învierii noastre”.

Trebuie să ne pregătim. Luptele politice cari bat în retragere scăzând parcă naționalismul, pe noi să nu ne slăbească în simțul și în cultura națională. Vom apăra dreptul pentru existența faptică a poporului. Vom asigura clădirea visului prin foc, prin sabie, prin sânge și prin eroism. Și trebuie să apărăm și să asigurăm acestea.

Ridicarea poporului prin conlucrare pe bază morală. Cultură religioasă, cultură morală, cu acești rami de cultură au să se ocupe preoții și'n cele mai mici cătune.

Lupta ce se va da, va fi între oamenii sburători. În această luptă cu armele ce se cer: cu avioanele trebuie să înzestram țara noastră și arsenalele noastre. Pentru realizarea acestui scop asociațiile sunt de cea mai mare însemnătate. Și armata română pe teren aeronautic s'a avut jertfele ei. Sunt vrednici eroii ei, ca să vă ridicați și să rostim cuvintele: „odihnească în pace” (membrii societății se scoală, rostesc cuvintele cu nlecate capete) Să dăm serioase aripi, aripi să poată sbura fiecare bun român, pentru apărare. Astfel vom prezenta și vom răspândi treicolorul nostru în toată lumea. Se cere extinsă propagandă pentru aviație. Vă rog s'o faceți în vacanță și'n iutrea viață. Vă leg de inimă să faceți

propagandă pentru aviația noastră. Să luminăm să educăm în aviație. Incuragarea și mbărbătarea poporului în vederea realizării scopului. Să facem pregătire parte prin cultură, parte prin arme de război. Avem dreptatea națională, nimic să nu facă să reducă simțul național, să micșoreze idealul strămoșilor împlinit.

Minunile științelor: radio, sborul etc., sunt dovezile pentru o viață mai sublimă, viața de veci. Ridicați-vă în s. exerciții spre această viață sublimă (aluzie la exercițiile spirituale cari aveau să se nceapă după masă). (Societatea erupe în aplauze îndelungate).

Dl. *G. Chindriș*, teol. an III. declamă fragment din „Luceafărul” de M. Eminescu, cu un timbru de voce propriu, trezind gândurile în adevărată viață a luceferilor.

La nceput în mers cadentat, pe alocuri lin cursiv fug undele duetului de Playel executat de teol. *E. Radu* și *I. Șuteu* arătând priceperea în jocul degetelor pe strune.

Poezia „Hristos a'nviat” de A. Vlahuță bine prezentată în haina declamării de dl. *A. Paul* an I. făcea cunoscută mai deaproape personalitatea D-lui Hristos.

Când sub conducerea teol. *T. Costea* corul cântă „Imnul marinarului” sufletește eram cu toții aproape de țermul oceanului sublim. Impresionează mult finea cântării, ritmicul: „țarmuri adio”, ce se pierdea armonios în largul apelor. (aplauze).

Președintele *I. Coroian* ca închiere a festivalului face scurtă reflexie asupra vorbirii clarisimului Dr. G. Bob, iar pentru sprijinirea scopului ideal aeronautic îndreptează — la propunerea d-lui conducător — pe dl. *A. Plaian* — casierul societății — să colecteze banii.

Ședința se ridică.

Cin.

Voluntarii Papii. Pentru repararea ofenței adusă de „Action Francaise”, Sf. lui Părinte, tinerii catolici francezi, studenți universitari, cercetași, sindicatul creștin, patronatele, au format grupul „Voluntarii Papii”. Scopul lor este, de a intensifica, alipirea, stima și recunoștința față de biserică și capul ei văzut, a lăți între popor învățătura Sf. Părinte despre acțiunea catolică, misiuni, unica biserică, împărăția lui Hristos. Baza statutelor este, a trăi o viață adevărată creștină. A studia documentele Sf. Părinte, răspândindu-le și apărându-le. Răspândesc presa catolică, etc.

Cuvântarea P. S. Sale Dr. Iuliu Hossu

ținută în ședința Senatului la 22 Martie 1928, în discuția generală asupra legii Cultelor.

*Domnule Președinte,
Domnilor Senatori,*

Proiectul de lege care țintește la reglementarea raporturilor diferitelor culte cu Statul, este de o importanță covârșitoare.

Așa cum văd eu, nu este astăzi o problemă atât de grea, atât de delicată și atât de vitală în înțelesul strâns al cuvântului, cum este acest proiect de lege, care țintește să legifereze asupra raporturilor dintre diferitele culte și Stat.

Eu aș fi dorit din toată inima, ca această legiferare să se fi făcut într-o atmosferă senină, într-o atmosferă de înțelegere deplină între diferitele partide ale țării, întrucât această chestiune nu este și nu poate să fie o chestiune de partid sau o problemă care ar putea să aducă succes sau insucces unui partid.

Să tratează aici despre așezarea sufletască a întregii națiuni, problema importantă și vitală, fiindcă atinge sufletul națiunii — și sufletul națiunii majoritare, și sufletul naționalităților minoritare — a întregului popor care se află între hotărârile fericite întregite ale acestei Români, pe care cu atâta mângâiere o chemăm Mare și pe care o dorim fericită și tare. Dacă nu s'a putut, evident că nu este vina noastră. Chiar pentru aceea, eu cred că Senatului îi incumbă o responsabilitate și mai mare. Eu nu mă îndoiesc de intențiunile curate pe care le urmărește onoratul guvern. Nu numai că nu mă îndoiesc, dar am toată credința că își dă pe deplin seama de gravitatea acestei probleme, care ne stă înaintea, ca să-i dăm fericită soluționare.

Tot așa, în special, d. ministru al cultelor, care este în această frământare, împreună cu noi, de cinci ani de zile, pentru a afla acesteia soluțiunea cea mai potrivită, și pentru interesul diferitelor culte din țară și mai ales pentru interesul superior al Statului.

Dacă vom privi această frământare, care ține de 5 ani de zile, ne vom convinge cât de grea și cât de delicată este această problemă.

Pentru aceea, de oarece din acea constituire avută la d. prim ministru eu m'am îndepărtat cu convingerea că d. prim ministru dorește să dea cea mai bună și cea mai dreaptă soluțiune acestei delicate probleme, eu sunt foarte mângâiat că astăzi

d-și este în mijlocul nostru, pentru ca, fără îndoială, să documenteze asupra acestei chestiuni atât de grave și pentru ca, la lumina expunerilor din acest Senat, să afle această soluție, care, după convingerea mea, cu toată sinceritatea o urmărește. Tot așa face, și este firesc, d. ministru al cultelor, care a lucrat 5 ani de zile până ce a ajuns la forma actuală a proiectului.

Eu nu voi vorbi cu resentimente și nici cu scopul de a deștepta resentimente. Nu voi vorbi cu supărare, ci am să caut termeni potriviți, pentru a expune punctul nostru de vedere, cel a bisericii române unite, în ceea ce privește acest proiect și pentru a încerca să vă conving pe d-voastră, că ceea ce noi am cerut timp de 5 ani de zile, nu este un punct sau un postulat asupra căruia insistăm cu hotărâre încăpăținată și pe care, dintr'un motiv omenesc sau altul, nu vrem să-l abandonăm. Intransigența noastră, dacă se poate chema astfel, este o intransigență asupra principiilor de organizare ale bisericii pe care o reprezentăm și o intransigență asupra aplicării precise a principiilor constituționale, cari privesc această problemă atât de vitală pentru țară.

Mie îmi pare foarte rău că nu s'a putut înconjura o anumită violență, în expunerile cari s'au roștit dela această tribună până acum.

D-voastră foarte bine vă aduceți aminte în ce atmosferă s'a legiferat asupra Constituțiunii țării aici în Senat. Au fost dezbateri calde, din convingere și a unui punct de vedere și a celui alt, însă n'am observat această violență în expunere care s'a făcut acum și am ajuns, după dezbateri lungi și sincere și cu consecvență sustinute, la soluțiunea bună aducând jertfe, ași putea zice din partea noastră. Eu am spus atunci celelalte părți, că noi ne-am arătat cu anumită generozitate, noi cei puțini, față de punctul de vedere al celor mulți, al fraților noștri.

Deși acceptasem atunci o formulă, care, fără îndoială, era în tradițiunea țării, care a fost în vechea Constituțiune, dar care era pe pragul de a fi abandonată, anume: decretarea bisericii ortodoxe de biserică do-

minantă am primit această formulă, ca să se mențină tradițiunea din trecut și ca să se înconjure susceptibilitățile cari s'au arătat din partea fraților noștri, care eu și atunci am crezut că n'au fost temeinice.

I. P. S. S. Mitropolitul Pimen al Moldovei: D-le președinte, cer să fiu înscris la cuvânt.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Deși noi prevedeam depe atunci cum se vor interpreta cuvintele de „biserică dominantă”, noi încă atunci am cerut ca să se declare în mod autentic, din partea reprezentantului guvernului și a d-lui raportor, semnificarea acestor cuvinte. Atât d. ministru al cultelor și d. ministru Constantinescu, cât și d. Disescu raportorul Constituției, au declarat în ce înțeles se introduce în Constituțiune acest cuvânt. Nu ne sperie și nu ne-ar fi speriat cuvântul; noi însă am prevăzut cum se va interpreta și cum se va restălmăci și nu ne-am înșelat în 5 ani de zile, în aceste prevederi ale noastre. Cu toate acestea zic, au urmat discuțiuni cu convingere, dar cu seninătate înconjurând ofensele cari s'ar fi adus de unii sau de alții, din părțile cari erau reprezentate de frații și fii aceluiaș neam.

Ași fi dorit să tratăm această chestiune vitală, acum, în aceeaș atmosferă, ori în atmosfera în care s'a legiferat legea pentru organizarea bisericii ortodoxe.

Vă aduceți aminte că acolo nici unul dintre noi nu a luat cuvântul, însă am însoțit cu toată simpatia discuțiunile și ne-am declarat că s'a legiferat așa spre mulțumirea tuturor fraților din toate provinciile și Vechiul Regat și s'a dat un așezământ trainic pentru dezvoltarea acestei biserici a majorității neamului nostru.

Evident, acum nu este aceeaș situațiune și biserica ortodoxă este interesată în aceasta legiferare întrucât această lege va privi și biserica ortodox, afară de părțile cari, precum se spune în articolul final, ar fi în contra zicere cu legea specială de organizare a bisericii ortodoxe. Și aici discuțiunea a fost în toată seninătatea.

D-lor senatori, a-ți fost martori în zilele trecute, cum s'a răscolit trecutul atât de îndurerat al neamului nostru. Noi știm și am trăit în această convingere și — așa este — că rănile trecutului s'au cicatrizat și în aureola împlinirii idealului național nu s'a mai putut vedea pe trupul acestui neam, nu a mai rămas nici o urmă de amarăciune sau de reamintire a unei frământări care a putut să izvorească, — și nu mă îndoiesc că din sufletul ierarhilor uneia sau celeilalte biserici a izvorit din convingere religioasă, — și cari au putut să izvorească și din împrejurări speciale, sociale, culturale și mai ales politice, de cari nici unul dintre noi nu este vinovat.

Și acestea s'au scormonit cu patimă și fără crușare; s'a încercat să se rupă cicatrizarea acestor răni, cari s'au putut primi în cursul istoriei, de peste două sute de ani a acestei biserici, dar care reînnoire a durerilor nu este întru nimic motivată în zilele fericite de unire și întregire a neamului pe cari noi le trăim.

Eu însă nu o să urmez pe această cale. Pentru a justifica și a apăra biserica catolică universală de pe întreg rotogolul pământului, care de multe ori a fost atinsă și atacată, ar trebui să drămuiesc întreaga istorie universală și să citesc și să o citez. Aceasta este cu neputință. Noi voiam ca cu un ceas mai înainte să avem această lege, care este așteptată de o parte și de alta. Pentru ce? Pentru a include acel proces care, s'a spus de aici de la tribună, că nu este închis; pentru a pune capăt frământărilor dureroase cari sunt dincolo de Carpați, pe teren religios, și pe cari noi nu le-am dorit, pe cari noi nici când nu le-am provocat, pe cari noi totdeauna le-am condamnat și în cari noi totdeauna am văzut cea mai mare primejdie pentru interesele superioare ale țării și ale neamului. Pentru aceasta, gândul nostru dominant în legiferarea raporturilor diferitelor culte cu Statul este acesta: *stingerea cu desăvârșire și definitiv a acestor lupte confesionale între frați*, acest izvor plin de primejdii pentru interesele superioare ale țării. Acesta este scopul pe care noi îl urmărim. În documentarea punctului nostru de vedere în acest proiect, nu o să apăr nici trecutul acestei biserici, din care sunt fericit a face parte, nu o să citesc și nu o să citez întregul ei trecut de 228 de ani. Această instituțiune, chiar dacă ar fi putut ca să greșească unul sau altul din fiii ei, această instituțiune astăzi stă cu fruntea ridicată și are consacrată în istorie recunoștința neamului său, pentru vecie. Pentru aceea eu nu am să fac apologia acestei biserici române unite cu Roma, dela această tribună. Ceeace s'a citit din frământările trecutului nostru de peste 200 de ani, citațiunile și argumentele cari s'au adus, sunt prea slabe, sunt neputincioase pentru a arăta că această biserică, în cursul celor 228 de ani, ar fi șovăit o clipă, pașii ei s'ar fi clătinat pe cărarea dreaptă și luminată, pentru îndeplinirea idealului național care s'a realizat. Ce pot să facă unele citațiuni din cutare și cutare scriitor? Că cutare și cutare a săvârșit, dacă a săvârșit cutare și cutare greșală. Eu cer să se dovedească că pasul bisericii româno-unite cu Roma a șovăit o clipă în cursul celor 200 și mai bine ani, că o singură dată nu s'ar fi identificat cu marile interese ale neamului. Aceasta, nimeni și nici când nu o va putea dovedi.

Ea, d-lor senatori, a fost redeşeptătoarea.

conștiinții naționale, ea a fost propovăduitoarea latinității, dela zămisirea ei, când s'a unit cu aceea dela care își trage origina, cu Roma. Până la anul 1928 n'a șovăit o clipă, n'a greșit un pas, biserica română unită cu Roma. Pentru aceea eu nu voi face apologia ei dela această tribună.

Dar, d-lor senatori, în cursul cuvântărilor rostite de aci s'a ajuns să se dovedească mai mult decât era necesar. Și în filosofie se spune: „cel care dovedește prea mult, nu dovedește nimic“. S'a pretins a se dovedi că noi, acei cari trăim astăzi, am fi mai prejos, în sentimentele naționale decât minoritățile etnice. Aceasta poate să fie un compliment foarte plăcut și eu cred că d-nii minoritari se vor bucura, vor încassa și vor înregistra.

Dar, este un argument tare în ceea ce ne privește pe noi. Mai trebuie să pomenesc că a doua zi a discuțiilor, s'a mers cu dovada și mai departe. S'a spus dela această tribună, nu-mi reamintesc bine dacă a fost vorba de catolici în general, dar eu mi se pare că am notat — s'a spus, că românii uniți sunt mai răi decât comuniștii. (Ilaritate).

Prin aceasta, vedeți, iarăși s'a dovedit prea mult. Evident că am luat lucrurile ușor. Nu știam unde pot să mergă, dar un lucru rămâne cert, că acel care dovedește prea mult, nu dovedește nimic. (Părintele Turcu întrerupe).

Eu nu mă ocup cu combaterea acestor argumente cari nu dovedesc nimic. Inșă biserica unită în cursul desbaterilor, a fost scoasă că ea este cea agresivă, ea este cea militantă și de aci dela tribună ni s'a pus nouă întrebarea: dacă prelații româno-uniți socot sau nu, că a sosit timpul să se pună odată capăt frământărilor din Ardeal și luptelor confesionale. Va să zică, suntem noi cei agresivi. Vaș putea răspunde foarte pe scurt, dacă este vorba de a da un răspuns noi nu am fost nici când agresivi — înțeleg după unire, fiindcă și după unire ni s'a spus aceasta — dar nici înainte de unire, în decursul istoriei îndepărtate, nu am folosit astfel de mijloace. Ni s'a spus că după unire noi am fost acei cari am provocat, noi am fost acei cari am atacat. Așadar, noi suntem cauza frământărilor cari de fapt există în Ardeal.

Aș putea răspunde că nu am fost, și suntem gata să luăm toate măsurile pentru ca aceste lupte și frământări între frați să înceteze în ora aceasta. Și până ajungem a legifera asupra acestui proiect de lege, să redactăm un proces-verbal, iscălit de toți arhieriei, și ai unei biserici, și ai celeilalte, că punem capăt acestor frământări, atât de primejdioase pentru neam (Aplauze).

Dar, d-lor senatori, de oarece s'a adus acest lucru și s'a prezentat ca dovedit, eu

am datoriat ca să vă arăt că da, în Ardeal există aceste primejdioase frământări, pe cari le putem numi cu sufletul liniștit, luptă confesională, dar nu se va putea arăta un singur caz unde noi să fi început lupta, unde să fi avut un spirit agresiv și militant, nici un singur caz în care noi să fi încercat să desbinăm pe frați. Să se arate un singur caz!

Eu voi vorbi mai ales despre cele ce le cunosc și pe cari le-am experimentat în cursul celor 10 ani de păstorire, în eparhia Gherlei, care este cea mai mare eparhie din Ardeal, și care cuprinde a treia parte din biserica unită.

P. S. S. Episcopul Roman Ciorogariu: Ceva mai mult

P. S. S. Episcopul I. Hossu: D-lor, vă arăt extinderea acestei eparhii și numărul credincioșilor pe cari îi cuprinde, pentru a vedea cât de îndrăzneată a fost agresiunea din partea fraților de acelaș sânge, în contra eparhiei în fruntea cărei mă aflu, și mulțumesc Domnului că mi-a dat vieață să mă aflu și astăzi. Eparhia Gherlei are aproape 600.000 de credincioși și mai bine de 500 de preoți.

Astăzi mai sunt vacante numai vreo 26 de parohii. Va să zică, într'o stare înche-gată și consolidată, cu preoți seminariști peste o sută, cari toți au terminat 8 clase liceale, cu bacalaureat, unii pe cale de a face bacalaureatul, adică nu a fost într'o stare precară.

În mijlocul acestor 600.000 de credincioși români, vă rog să rețineți, nu există nici un rutean sub jurisdicția mea și nici unul de altă limbă.

Ne lipsește cifra exactă, dar după schematismul nostru sunt notați 39.000 frați ortodocși. Să zică că sunt mai mulți; să fie 50 000, în care să între și comunele cari nu sunt împărțite în două, adică cari nu sunt mixte.

Pe teritoriul acestei eparhii, fără de a lua în seamă orașele unde s'a înființat acum parohii ortodoxe, abia am trei-patru sate, să zicem zece ca să fie numărul rotund, cari să fie împărțite în uniți și ortodocși. Din 750 de sate sunt 530 parohii, cari nu sunt împărțite în uniți și ortodocși. Restul până la 750 sunt filiale și sunt curat unite.

Bine era ca, după unire, să mergem liniștiți înainte, să muncim pe terenul religios cultural și social, să ridicăm poporul din punct de vedere moral, să-l îndrumăm în credința părinților lui, să întărim sufletele ieșite așa de slăbite din războiul pentru întregire și din războiul mondial. Dar în loc să fim lăsați în pace, această eparhie, cea mai compactă și cea mai puternică, a fost încolțită de atacuri venite din afară. În comunele unde, din o cauză sau alta, credin-

cioșii s'ar fi neliniștit, ori dintr'o neînțelegere cu preotul, ori pentru o cauză mai mică, pentru un cântăreț, sau lucruri interne de ale parohiei, s'a arătat fratele apostol care s'a folosit de această mișcare și a început să turbure poporul, a început să facă făgăduinți: „Veniți la noi, nu o să plătiți“. În multe locuri, nu numai cu făgăduinți de acestea, dar cu făgăduința că nu au să plătească biruri și au să primească pământ și toate celelalte bunătăți.

Vorbesc despre cazuri cari le cunosc și le-am trăit și fiind puține, le am în bună evidență. Pentru aceea, ceace spun este luat din realitatea dovedită.

Ce scopuri s'au urmărit cu aceste atacuri? Parohiile nu sunt împărțite și duc o viață liniștită, afară de cazurile rare unde s'au turburat din o cauză sau alta.

D-lor senatori, să vă citez cel dintâi caz care s'a petrecut în dieceza Gherlei. Eu eram în vizită canonică și mi s'a spus că în comuna Ocoliş, unde era supărare între credincioși și preot, au luat cu forța cheia dela cel care o deținea, dela cântăreț, au intrat trei preoți ortodocși în biserică, au stropit cu aghiazmă și au început să slujească în biserică noastră.

Am alergat la fața locului și cu ajutorul Domnului nu a mai rămas nici unul trecut la ortodocși. A fost primul caz de lovire.

Cazurile și astăzi sunt puține: poate sunt cinci.

Cinci cazuri în 750 de sate.

Dar pentru ce s'a încercat acest lucru? Pentru că răul este mai mare decât ceace s'a făcut la Ocoliş. Deodată a luat cunoștință sat dela sat și s'a izbit conștiința întregii eparhii, căci după cuvintele pe cari le avem în scriptură: „Când o parte a trupului se bucură, tot trupul se bucură, când o parte a trupului se întristează tot trupul se întristează“.

Și aceasta pentru ce? Pentru a câștiga câțiva credincioși, cari apoi au venit și s'au rugat de iertare.

Observ aici, d-lor senatori, că eu toate acestea nici nu le-ași fi pomenit. Eu am fost hotărât ca să nu spun nici un cuvânt. Credeam că o să ne înțelegem, înainte de a se redacta acest proiect de lege, în chipul acela, că de aci să se rostescă cuvântările îndătinat, dar mai mult de binecuvântare.

Eu nu am pomenit aceste lucruri decât în adrese către d. ministru al cultelor sau către d. prim-ministru dar nu am voit să se audă glasul nostru, pentru că unul sau altul să exploateze aceste lucruri, în împrejurările grele prin care trece țara.

Și acum, eu cerc și voi cerca să-mi impun toată rezerva. Cu toate acestea, d-lor

senatori, țin să declar dela această tribună, pentru ca să se știe, că aceste cuvinte să nu fie luate și exploatare de aceia cari nu voiesc binele.

Am văzut eu și de sigur și d-voastră cari stați încopciați cu universul eteric, cum se exploatează totul și cum exagerează totul.

Ascultați la acea minunată invențiune care este radio, și vedeți că nu numai ju împrejur sunt vrăjmasi, ci sufletul vrăjmaș umple eterul, dus de undele electrice în toate părțile, cu exagerări și răstălmăciri și cu judecăți aspre și nedrepte asupra acelor cari nu sunt vinovați, cum nu este vinovat acest popor.

Pentru aceia d-lor senatori, eu țin să declar de aci, că nimeni, nici aici în țară ceace nu cred, dar nici peste hotare, să nu răstălmăcească cuvintele mele, să nu argumenteze în acest chip. Dacă se poate întâmpla cu biserica română unită astfel, ce se va întâmpla cu celelalte biserici? Această argumentare nu stă și eu o resping dela mine, pentru că nu se întâmplă decât cu românii. Nu o zic cu amărăciune, însă se pare că acestea sunt privilegiile despre care se vorbea dela această tribună.

P. S. S. Episcopul greco-ortodox al Clujului, Nicolae Ivan: Din dragoste.

P. S. S. Episcopul greco-catolic al Gherlei, Iuliu Hossu. Țin însă să fac această declarație d-lor senatori, pentru că am văzut, în alte împrejurări, și am auzit cu urechile mele, a doua zi după întâmplările neplăcute și reprobate de către Guvern și reprobate din partea noastră a tuturor, am văzut cum s'a umplut lumea întreagă și cum se vorbea în lumea întreagă.

D-lor senatori, după acest caz al Ocolişului, din județul Sătmar, s'a trecut cu atacul în Maramureș. Și în Maramureș s'au exploatat nemulțumirile din parohia Sarsău, unde iarăș pentru un lucru de nimic, pentru că nu s'a dat fraților Ierima, care sunt ruteni romanizați, în arendă, pământurile preoțești, s'a făcut răsvrătire. S'a alergat acolo, d-lor senatori, și s'a exploatat situațiunea turbure din parohie. Lucrurile s'au restabilit însă și acolo.

S'au încercat apoi în alte părți, în Maramureș. Într'o filie ascunsă în creerul munților Valea-Porcului s'a exploatat iarăși nemulțumirea credincioșilor, apoi s'a trecut la o filie vecină, Ferești și parohia Cornești și în urmă la Borșa. Acestea sunt cazurile din Maramureș.

D-lor senatori, Maramureșul a avut oare lipsă de aceste lupte confesionale și frământări între frați? Maramureșul, conform schematismului nostru, numără astăzi, după o statistică din 1910, (astăzi poate vor fi și mai mulți) 91.000 de suflete. În două pa-

roșii cari s'au turburat sub domnia unguerească, s'au făcut desbinări și au devenit, în cele două parohii, câțiva ortodocși, vreo 250, cu totul fie vreo 300. Prin urmare, în Maramureș sunt 91.000 de români uniți și câteva sute de ortodocși în cele două sate cari s'au desbinat sub domnia unguerească, unde au rămas uniții și neuniți împreună.

Pentru ce s'a încercat să se facă desbinare mai departe? Maramureșul trăește în condițiuni tragice, d-lor, și onoratul guvern a început acțiunea pentru ajutorarea moșilor și pentru ajutorarea acestor maramureșeni. Eu rog și cu acest prilej să se urmărească mai departe această ajutorare a lor, pentru că vă mărturisesc, stare mai tristă și mai desnădăduită cum o au acești maramureșeni nu cred să existe în vreun colț al acestei țări.

Lipiți pământului de săraci, rău nutriți, lipsiți de lucru, bantuiți de alcoolism, sugrumați de elemente cari s'au strecurat peste munți, așa încât eu care merg în tot anul în mijlocul lor, eu care am îmbrățișat cu toată dragostea și am bătut căile munților pentru ei, mi s'a rupt sufletul de durere și jale când am văzut, că aceste elemente, prețioase pentru neamul nostru, al descălătorilor de țară, sunt amenințați: credeți-mă că nu vorbesc la jădunări populare, vorbesc în Senat înaintea d-voastre, cum sunt amenințate, aceste prețioase și scumpe elemente cu desființarea. Această este realitatea și peste această tragedie acești buni și nobile maramureșeni — cari merita toată sollicitudinea noastră și care au simțit-o și din partea onoratului guvern — de aceste lupte confesionale și frământări între frați au mai avut lipsă?

Este mare păcat, e păcat strigător la cer că această provincie, care de două sute de ani și mai bine a străbătut în necaz și durere, dar nedivizată pe temeiul religios, cărarea existenței, a fost izbită de lupta confesională. Avut-a lipsă de această frământare, de această desbinare Maramureșul, care a străbătut două veacuri și mai bine, așa cum s'a unit atunci la 1700? În 1910, vă spun, 91.000 români erau români uniți, iar în sate ne divizate două sate împetrițate cu câteva sute de frați ortodocși.

D-lor, eu vă spun că e un păcat strigător la cer și nu voesc să calific această acțiune care s'a deslănțuit asupra maramureșenilor. Noi să revărsăm dragostea suflelor noastre și să rugăm guvernul să-i ajute, dar noi să oprim prin această lege orice posibilitate de frământare mai departe în orice colț al țării și mai ales în acele părți. Pentru ce? Iată pentru ce: oricum am considera, știm foarte bine că 12 milioane de frați ortodocși sunt în țara întreagă. Noi suntem la un milion și jumătate, așa dar în

mănoritate numerică, dar maramureșul a fost unitar, unit compact, 200 de ani a străbătut astfel cărarea vieții. Dar ce este Maramureșul? Maramureșul este granița țării și vrem noi oare să slăbim mai mult granițele țării noastre, noi, pentru care Protonia cerească a fost așa de darnică și ne a dăruit acolo, dealungul puhoiului panslav, către Ucraina și mai departe, acest cordon izolator de români uniți, cari se deosebesc, din punctul de vedere religios, de panslavismul care amenință de peste Tisa?

Tot în Maramureș este un cordon izolator, o zonă izolatoare de panslavismul de peste Tisa ruteană. Noi avem poate 20.000 de ruteni în Maramureș, cari încă sunt uniți, cari încă se deosebesc din punctul de vedere religios de cei cari amenință de peste Tisa. Or, d-lor senatori, este de o gravitate excepțională această acțiune care s'a dus în Maramureș, pentru că slăbește pentru noi acest cordon. Acest cordon este bine venit și nu avem nici un interes, din punctul de vedere superior național, ca să slăbim acest cordon, ca să slăbim aceste granițe, față de cei cari ne amenință. Și s'a încercat slăbirea, vă voi spune, la sfârșit, că peste tot această acțiune de proselitism, așa cum a spus d. Bogdan Duică de aici, este cu rezultat, dar este un rezultat nul, nu pentru că s'ar fi făcut proselitism din cealaltă parte, ori pentru că am fi fost noi aceia cari am fost militanți sau agresivi, ci pentru că nu puteau să fie sortiți unei alte soarte, decât aceasta.

Ce s'a mai făcut în Maramureș? D-lor senatori, pentru ca să vedeți care este caracterul acestei acțiuni, pentru care eu nu pun vina pe unul sau pe altul, și nici nu vreau să supăr pe nimeni, nici acum, nici în toată expunerea mea, nu pun vina pe biserica ortodoxă, sau pe căpeteniile ei, dar subalternii au lucrat așa, subalternii s'au referit la ordinele superioare, atunci când duceau mai departe această acțiune.

Ce s'a mai făcut? Este încă o specialitate, de apostolat, d-lor, și este bine de reținut, s'a făcut propagandă de ortodoxism în Maramureș și între ruteni. Comuna Remeți, de care era vorba aci, este comună ruteană, nu este română-unită, este ruteană-greco-catolică. Acolo s'au dus misionari și apostoli din Basarabia, unul, care evident, vorbea limba ruteană, limba rusească, a fost pus r. isionar în Remeți, de unde putea privi dincolo de Tisa peste granița, în cealaltă parte. Acest preot nu s'a mulțumit cu activitatea și apostolatul său din țară, ci a fost trimis peste Tisa, ca să facă propagandă între frații cari au fost ruși de țară și au rămas pe teritoriul Ceho-Slovaciei. Aceasta reprezintă o gravitate specială. Eu am cerat pe acești frați ai noștri din cele cinci

comune mari și fruntașe, de unde și-a tras originea nobilul Mitropolit Victor Mihaly de Apșa: Biserica-Albă, Sat-Slatina, Ocna-Slatina și cele două Apșe. 13.000 de români, toți uniți, așa cum au fost 200 ani, au rămas dincolo de Tisa, până astăzi încă sub jurisdicția mea, cercetați din partea mea cu dragoste și cu învoirea guvernului din Praga, încă de pe timpul regretatului Tache Ionescu, fost ministru de externe și țin ca să exprim guvernului din Praga, pentru aceasta, deosebita mea recunoștință: primit cu toate onorurile și toată dragostea din partea autorităților Ceho-Slovace, deschizând granița trei zile, cât am petrecut pe pământul Ceho-Slovaciei, că oricine din omâni a putut să însoțească pe episcop și să-l asiste la vizitări.

I-am întărit în bună credință, i-am organizat în protopopiat propriu, deși sunt numai cinci comune, ca să aibă a lor proprie organizație care va rămâne definitivă când se va executa din partea Ceho-Slovaciei acel modus vivendi, încheiat cu Roma, sau când noi ne vom înțelege cu Sfântul Scaun și astfel să rămână această familie așa cum a fost 200 ani.

Or, acest preot din Remeți a trecut Tisa, ca să-i învrăjbească și pe ei, pentru ca și pe ei, rămași în țară străină, să-i întoarcă la ortodoxie. Vă voi spune și mai mult, pentru ca să facă apostolatul în mijlocul rutenilor din Maramureșul nostru, s'a deschis granița pentru un apostol de dincolo, ca să vină și să facă propagandă ortodoxă între rutenii noștri. Or, d-lor senatori, iată un caz grav. Acest apostol, care a venit de peste Tisa cu îngăduința unui șef de poliție, care, admit, a fost după aceea tras în judecată și pentru alte abuzuri ale, lui dar admis în țară ca să facă propagandă în mijlocul rutenilor greco-catolici, acesta a fost înainte căpitan de cazaci, și după aceea a devenit preot. Or, acest căpitan de cazaci a venit ca apostol în Maramureș ca să-i desbina pe ruteni, c.ri, am zis că ni i-a hărăzit Pronia cerească, întărindu-i noi în conștiință și lealitate față de țară, ca să stea grăniceri dealungul Tisei, împotriva elementelor disolvante de dincolo, căci nu poate să vină deocamdată dinspre răsărit lumina aceea, despre care se spunea, că lumina vine dela răsărit! Azi putem spune cu Mussolini: dela răsărit nu ne vine decât holera și bolșevismul. (Aplause puternice).

D. Al. Lapedatu, ministrul cultelor și artelor: Parcă l-am expulzat, înalt Prea Sfinte.

P. S. S. Episcopul greco-catolic român al Gherlei, Iuliu Hossu: Vin acum, d-le ministru. Și am intervenit la înaltul guvern, fostul guvern liberal dinainte — căruia îi aduc toată recunoștința — și la intervenția

mea s'a luat numai decât măsura ca să fie dat peste graniță. Toată recunoștința noastră pentru aceasta.

Dar vedeți eu nici nu spun numai pentru cazul acesta — este un caz — dar sunt cazuri tipice, sunt cazuri caracteristice, sunt simptome ale unei mentalități și unei tendințe cari duc la aceste erezii naționale — nu vreau să folosesc cuvântul aspru căci — ar trebui să zic, la această trădare a intereselor naționale.

Vedeți dar, care este situațiunea, d-lor senatori: luptă, luptă confesională, luptă confesională care nu are nici o justificare, luptă confesională care nu are nici un rost, luptă confesională care păgubește adânc interesele superioare ale neamului.

Noi dorim ca prin această lege să se pună capăt acestei lupte. Nu pentru că — așa cum s'a zis în comisiune și din partea I. P. S. S. Mitropolitului Bălan al Sibiului — nu pentru că noi ne temem, nu pentru că din suflețele noastre vorbește teama pentru interesele confesiunii, ale cărei griji le purtăm, ci pentru că, în slujirea intereselor neamului, noi vrem să concentrăm și să armonizăm toate forțele neamului nostru, pentru că să nu se piardă nici o picătură — pentru că toată această energie de sânge românesc risipită în lupta frățească este o pagubă — dar noi nu ne temem că de jur împrejur suntem înconjurați de vrăjmași, dar vrem să ne păstrăm sufletul întreg, sufletul tare, așezat pe temeliiile credinței părinților, și de o parte și de alta. (Aplause).

D-lor senatori, în Maramureș, rezultatul acestei mișcări, în timp de 7-8 ani, este să zicem — câteva sute de suflete pierdute, cari ne au părăsit, deși nu ne-au părăsit pe cale legală, dar nu insist asupra acestui lucru, de oarece în ultimul timp poate nu s'au făcut trecerile pe cale legală, pentru că acțiunea să fie cu atât mai ușoară.

Puneți însă în cumpănă, vă rog, aceste suflete câștigate, cu frământări cari au ținut ani de zile, cu amarul sufletului nostru cari i-am păstorit și cari cu grijă, i-am îmbrățișat, puneți în cumpănă energia pierdută pentru a apăra loviturile cari veneau din partea fraților, puneți în cumpănă slăbirea graniței chiar din punctul de vedere expus mai înainte, și veți judeca dacă aceasta este un câștig sau o pierdere?!

Dar, d-lor, vă mai reamintesc un lucru, pentru că să vedeți că aci este vorba de lucruri grave, de lucruri cari pot compromite interesele acestea pe cari noi vrem să le apărăm.

S'a făcut mai mult,

Ei am datina, dar datina izvorită din sufletul care cu drag mă duce în mijlocul poporului pe care îl păstoresc, ca în tot anul să merg la mănăstirea Bicsadului din

judetul Satu-Mare, în tot anul la Nicuța, județul Someș și la mănăstirea Moiseului din Maramureș, unde am prilejul să adun poporul din toate satele acelor ținuturi. Vin cu miile — cum au venit și în acest an — la sufleteasca primenire. Totdeauna au alergat și românii de peste Tisa, rămași pe teritoriul Ceho Slovaciei — irimoasă dovadă a luminății înțelegerii din partea guvernului Cehoslovac — care le-a dat calea deschisă ca să participe la aceste hramuri ale mănăstirii Moiseului, pentru ca să se întărească sufletește. Știau ei, că episcopul lor este la această mănăstire a Moiseului din Maramureș, și veneau din Cehoslovacia cu sutele. Așa dar, d-lor senatori, trebuie să vă spun un lucru, pentru că este un simptom prețios al mentalității de care sunt conduși, nu autoritățile superioare, sunt sigur, ci cutare sau cutare subaltern, care încearcă să-și câștige merite, căci acum cred că li s'a deschis calea larg de a câștiga merite, dacă fac neplăceri unui unit. Așa s'a întâmplat ca la podul Tisei din fața Sighetului, țărani dornici să treacă în țara mamă, în pelerinaj, la Moiseiu, la număr ca la 700 români din Cehoslovacia, cari toți aveau acte în regulă din partea autorităților Cehoslovace pentru ca să treacă în România și să participe la mănăstirea Moiseului, s'a întâmplat, d-lor senatori, să-i fie pe acești credincioși la podul care se ridică peste Tisa și duce la Sighet, dela orele 7 de dimineața până la orele 7 seara și în urmă tot nu au putut să pătrundă în țară. Un lucru e de remarcat, d-lor: actele acestor credincioși din Cehoslovacia erau în regulă din partea autorităților Cehoslovace, nu erau însă în regulă, d-lor senatori, din partea autorităților noastre. Se spune că aceștia ar fi fost pasibili de contrabandă! O contrabandă săvârșită de 700 de români cari vor să vină la Mănăstirea Moiseului, unde episcopul lor dorește să le grăiască! Și acești credincioși au mers acasă cu sufletul amar și îndurerat. Am primit scrisori când ei încercau să meargă la mănăstirea Bicsad din județul Satu-Mare, unde-i așteptam la părinteasca îmbrățișare și tot aceleași piedici au întâmpinat. Ori trec, ori sunt împiedecați, așa cum s'a întâmplat la Teceu, ori sunt împiedecați și prin alte locuri pe unde au vrut să treacă, prin păduri. Și pentru ce toate acestea, d-lor senatori?

I. P. S. S. Mitropolitul Pimen al Moldovei și Sucevei: A cui este vina?

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Eu am intervenit, d-lor senatori, la d. ministru al cultelor, și recunosc că s'au luat măsuri, căci mi s'a spus că de cu vreme s'a scris la Ministerul de Interne, ca aceste lucruri să nu se mai întâmple, și sufletul meu este plin de recunoștință pentru ceea-

ce s'a făcut. Inșă este omenesc pentru ca să se vadă jalea și durerea de astăzi față de acești credincioși, dar mâine nu o să mai pot veni să mă rog pentru ei, când în Cehoslovacia se vor fi regulat raporturile cu Sf. Scaun, și deci ei vor trece definitiv sub jurisdicțiunea cehoslovacă. Nu pot, d-lor senatori, să cuget, fără ca de durere, să mi-se strângă inima de toate acestea, căci acești credincioși au fost împiedecați să intre în țară. Acesta este simptomul unei mentalități de apostolat ortodox, care încearcă să stăpânească asupra tuturor, crezând că fac bine. Eu nu mă voiu îndoi de această bună credință a lor, dar această bună credință trebuie să trăiască în sufletele lor într'o măsură pentru a fi câștigați și alți creștini afară de credincioșii proprii, pentru justificarea acțiunii lor; aceste suflete ar trebui să trăiască ele în convingerea religioasă eroică, să fie adevărați făcători de minuni. Dacă ei nu sunt făcători de minuni, trebuie să vedem că ei urmăresc altceva decât curatul ideal creștinesc, urmăresc scopuri omenești, urmăresc idealuri cari sunt himere; dar nu așa se câștigă credincioșii, nu așa se clădește biserica în sufletul credincioșilor, ci mai mult se sdruncină sufletul lor.

D-lor senatori, ce trăiește în sufletul unui creștin? Trăiește credința în Dumnezeu, moștenită dela părinții săi, și odată zdruncinată această credință, ce se va așeza în locul ei?

Eu nu zic că s'ar putea da loc altei convingeri religioase. Eu nu spun că nu s'ar putea da caz de schimbare de convingere religioasă, dar în sufletul unui țărancând se va petrece acest proces sufletesc pentru ca să poată spune: eu văd curat că acolo este adevărul și nu credința moștenită dela părinți.

I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae Bălan: Dar la 1700?

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Înalt Prea Sfințite, s'a spus și dela această tribună cum s'a făcut unirea la 1700. Istoria a stabilit acest adevăr.

Ce a fost la 1700 și ce a fost după 1700? Atunci au trecut: episcop, protopop, cu preoți, cu popor și s'au unit cu Roma, din convingere au intrat în legătura acestei biserici. Dar am putea să spunem că în 1700 nu s'a făcut trecere, ci s'au reluat legăturile cu biserica Romei, rupte înainte fără știrea românilor, s'a afirmat unirea credinței, întemeindu-se biserica română unită cu Roma. Este un cult nou? Nu este ritul român, căci încă sub stăpânirea ungurească s'a consacrat această numire din partea Romei. Nu știam și nu puteam ști atunci că se va face unirea. Aceasta trebuie s'o înregistrăm cu recunoștință. Era un pas înainte. Noi

formăm o provincie mitropolitană, și nu avem nici o legătură organică, decât legături de ordin general, legături de credință — nu avem nici o legătură de organizare, de dependență cu romano-catolicii — eram o provincie de Alba-Iulia și de Făgăraș o stâncă! Iată bastionul despre care pomenea d. rector Bogdan-Duică. Așadar și Roma a recunoscut un „rito rumeno“, un rit românesc. Vedeti cum era forma acestei biserică. După 1700, Inalt Prea Sfințite, la 30 de ani, au început frământări și lupte între frați. S'or fi făcut greșeli și violențări și de o parte și de alta, pe cari le regretăm, dar nu noi le-am făcut.

I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae Bălan: Noi le-am făcut?

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Inalt Prea Sfințite, noi nu le-am făcut.

D. C. Dissescu. Nu este adevărat.

I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae Bălan: Cine a trimis pe generalul cu tunurile în Ardeal?

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Nici noi, nici Sf. Părinte dela Roma nu l'a trimis.

Vasăzică, din punct de vedere politic, n'a fost făcută de maghiari ci de austriaci, că ar fi fost o tendință de maghiarizare? Credeți că era mare primejdia de maghiarizare a acestor români după 1700.

I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae Bălan: Imi permiteți o mică întrerupere. Nu vezi, iubite frate, că este mare osânda care ți-o aduci, spunând că lupta aceasta n'a fost începută nici de unguri, nici de Papa, nici de Habsburgi? Prin urmare, cui va datori origina?

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Eu n'am spus aceasta, dar va spun un lucru, d-lor senatori, anume, chiar dacă presupunem că habsburgii au urmărit numai un scop politic, ce dovedește aceasta împotriva noastră? V'am expus, dela această tribună, cu cine țineau românii noștri atunci față de unguri, cu împăratul dela Viena. Scopul urmărit de habsburgi a fost acela pe care l'a spus d. senator Gyárfás dela această tribună. Și l'a expus un ungur neaș...

P. S. S. Episcopul Roman Ciorogariu: In contra noastră a fost.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Mai întâi în contra ungarilor a fost, Prea Sfințite dela Oradea

P. S. S. Episcopul Roman Ciorogariu: Acea este teoria lor ungurească.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Atunci care este teoria noastră românească?

Că habsburgii ar fi dorit ca toți românii să se facă uniți, ca să-i aibă pe toți de partea lor.

P. S. S. Episcopul Roman Ciorogariu: Nu! Contra românilor au pornit ei. Brăul

acela l'au făcut la granița ca să ne despartă pe unii de ceilalți. Cealaltă este o teorie ungurească curat pe față. Numai astfel le puteau ei despărți.

Bucov a așezat tunurile. Mă rog, cele 40 de mănăstiri au fost pe granița, dela Dunăre până încoace. Acelea au vrut ei să le strice, ca să nu mai fie pelerinaj și să nu mai fie nici o legătură sufletească între cei de dincolo și cei de dincoace.

D. A. Anderco: Pe d-voastră nu va întrerupt nimeni Prea Sfințite.

P. S. S. Episcopul Roman Ciorogariu: Pardon! Pe mine m'au întrerupt mulți.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Cu adevărat! Figura istorică care stăpânește sufletul nostru acum, poate mai mult decât acum 200 de ani, este Bucov. Eu nu apar acum pe habsburgi și nici scopurile pe cari ei le-au urmărit. Nu apar nici pe Bucov. N'am cu el nici o înrudire, nici de sânge, nici de gândire, nici sufletească și nici de mentalitate. O fi săvârșit el opere blestemate cu tunurile lui, îl condamn și îl deplâng. Dar care el ne-a săvârșit pe noi? Iată, Inalt Prea Sfințite, ce va spun eu. Nu trag la îndoaia scopurile pe cari le au urmărit habsburgii. Au voit să ne divizeze să ne slăbească, să ne aște alături de ei. Au urmărit scopuri rele, cum ziceți toate le primesc ca dovedite. De bună seamă o fi fost în mintea lor ca să facă o avalanșă, deși eu nu știu cum s'ar fi putut creia o avalanșă contra românilor.

D. E. Gyárfás: Erau turcii!

D. Vintilă I. Brătianu, președintele consiliului de ministrii și ministrul de finanțe: Invățați istoria României! Niciodată turcii n'au avut în țara românească puterea pe care ei au avut-o în Ungaria. Noi am avut autonomie în tot timpul existenței noastre.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Eu nu contest scopurile urmărite de habsburgi. Evident că ei au vrut să ne divizeze.

I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae Bălan: Care a fost instrumentul cu care ei au vrut să ne divizeze?

D. Tony Iliescu, vice-președinte: Inalt Prea Sfințite, vă rog numai întrerupeți, sunteți înscrisi la cuvânt. Suntem convinși că veți răspunde la toate.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Eu nu contest întru nimic scopurile urmărite de habsburgi. Eu scot însă din această un titlu de glorie pentru biserica română unită, pe care eu o reprezint. Ei au încercat să ne desbine și să ne împartă cu toate mijloacele, dar ei nu au reușit. Noi am fost și mai departe uniți sufletește. Noi am urmărit mai departe în cursul veacurilor, idealul care a fost realizat, și suntem foarte fericiți că a fost realizat. (Aplause prelungite).

Acesta este cel mai fericit titlu de glorie pentru biserica pe care o reprezentăm aici. Fericit poporul care a avut atari înaintași. În vremurile acelea, din punct de vedere politic, social și economic, cei mai mulți români erau robi. Și au încercat habsburgii, cu o împărăție tare, să-i despartă și deși o parte din români au îmbrățișat credința Romei, spre binele lor, spre deșteptarea conștiinței naționale și spre re-deșteptarea conștiinței latinității originii lor, ei au urmărit mai departe cursul veacurilor, fără să se sfiească, până ce au ajuns în 1918, ca îmbrățișați să ajungă să-și îndeplinească acest ideal. (Aplause prelungite).

Pentru acest titlu de glorie ne cerem noi un loc sub cerul senin al soarelui dreptății, care s'a rostit veacuri prin istorie și ale cărei judecăți noi am fost de față să le vedem la Alba-Iulia și să trăim fericiți în țara fericită, dacă este unire între frați. (Aplause furtunoase).

Iată o împărăție, o familie domnitoare, cum a fost cea a habsburgilor, care a adus tunurile să lovească în frați, dintre care o parte s'au unit cu apusul și cu Roma, leagănul originii lor etnice, dar n'a ajuns să despartă sufletește pe frați. Am rămas îmbrățișați, atât de îmbrățișați, înalt Prea Sfinte, încât fără vrednicia mea a ajuns în zilele fericite dela Alba-Iulia ca, după ce acela care este astăzi patriarhul României-Mari și regent al țării mele, a cuvântat poporului am ajuns să am fericirea să rostesc hotărîrea adunării naționale sentința istoriei, care, după veacuri, dădea dreptate acestui neam, și, după această citire, ne-am îmbrățișat în fața poporului. Imbrățișarea simbolică de unire, de o mai departe unire în zilele luminate ale libertății, care libertate ascunde dacă nu mai multe, dar tot atât de mari primejdii încât este necesitate ca noi să mergem mână în mână, umăr la umăr, îmbrățișați cu trup și suflet, astăzi, când, de jurîmprejur ne înconjură vrășmașii, când cum v'am spus, și lumea eterică încă e plină de suflet vrăjmaș, de propagandă, de revizuire de hotare, ca și când puterea unui lord de departe, care se întemeiază pe averile lui, pe gazetele lui, ar putea să îngenunche acest popor, ajuns astăzi la dreptatea istorică, după care a înșetat de veacuri. (Aplause prelungite).

De aceea spun, că este imperioasă necesitate de a calca mai departe în unire, de a stinge învrăjbirile dintre frați, prin acest proiect de lege, de a pune capăt frământărilor, ca să arătăm această unire și celor cari pe slăbiciunea noastră își întemeiază nădejdea de a revizui granițele, de a îngenunchea poporul, cum am auzit și la radio vorbind acest lord atât acasă la el, cât și în America, când, polemizând cu un epis-

cop catolic din Cehoslovacia, care îi îndreptase o scrisoare deschisă, spunea că, dacă de bună voie aceste țări nu vor vrea să facă concesionile pentru schimbarea hotarelor, o să le îngenunche, — acestea sunt cuvintele lui, scrise în scrisoarea către episcopul catolic din Cehoslovacia — și mai spunea, că dacă nu e destul atâta, o să izoleze aceste țări economiceste, din punct de vedere financiar.

Ori, nu se poate îngenunchea un suflet sănătos, un suflet întreg și înfrățit. (Aplause repetate).

Acest lord trebuie să ia la cunoștință — și eu sunt fericit că o pot spune aici, dela tribuna Parlamentului României-Mari, acestui lord — că nu poate să ajungă la schimbările pe cari le urmărește, fie că împedică, ori nu împedică împrumutul, pentru că acest neam nu a trăit veacuri de grele încercări din împrumuturi, ci le-a trăit cu sufletul său sănătos, tare și creștinesc.

De aceea, d-le prim-ministru și ministru de finanțe, acesta să fie răspunsul nostru, tuturor celor cari cred că cu împedizarea unui împrumut pot îngenunchea un popor, acest popor n'a trăit, n'a luptat, n'a viețuit din împrumutul nimănui.

Nu contestăm necesitatea lui, dacă guvernul află așa de cuviință, dar, dacă suntem uniți în suflet, dacă împreună toate energiile acestui neam, atunci, d-lor noi suntem în stare să ne îmbrăcăm în pânura părinților și strămoșilor noștri care s'ar fabrica în țară, decât să îngenunchem înaintea străinilor. (Aplause) Acesta este răspunsul nostru și fiecare muier, din tot satul să se apuce să toarcă cânepa ca și în cursul veacurilor, și să se impună din partea unui guvern ca fiecare să poarte pânură și nu obiectele de lux scump și netrebnic. Atunci pe noi nimeni nu ne va putea îngenunchea pentru că noi din grația nimănui n'am eșit și noi ne-am născut un popor independent, și nimeni prin opresiuni și neajunsuri financiare nu ne poate îngenunchea cum a spus acest lord, că după cum a scos la iveală și la viață Statul cehoslovac frate-său lordul Northcliffe și a știut să ne ajute în cursul războiului, a spus că el știe să îngenunchieze această țară. Pe noi nu ne va îngenunchea niciodată; noi, strănși laolaltă, vom merge înainte, credincioși și muncitori, vom asigura temelii țării, rămânând în credința părinților, așa cum știm că neamul nostru a trăit și s'a dezvoltat împotriva tuturor turburărilor. De aceea pe mine nu mă îngrijește soarta împrumutului dacă se rezolvă sau nu. Eu doresc să se realizeze, dar să nu se creadă în nici una din țările din Europa că viața noastră atârână de acel împrumut. În fața tuturor nevoilor, sufletele

noastre trebuie să fie înfrățite, așa cum înfrățite au fost în decursul veacurilor.

V'am arătat mentalitatea care izvoarește din aceste frământări frățești din luptele confesionale, din dureroasele frământări cari sunt în Ardeal, pentru că a trebuit să ne dăm seama și de această primejdie. O primejdie nu este înlăturată prin aceea că se ignorează. Primejdia trebuie privită față în față și să-i căutăm soluțiunea pentru a o înlătura sau pentru a o preveni.

Aceasta este o înțelepciune de Stat. Am voit să vă expun aceste mai pe larg, pentru ca să vă conving de natura acestor mișcări și lupte confesionale.

Mai citez cazul dela Leurda, nu-l voi expune pe larg, fiindcă aş dori să insist numai asupra punctelor cardinale, cari ne preocupă pe noi pentru soluționarea fericită care va curma aceste lupte confesionale. La Leurda, d-lor senatori, o mică filie s'a născut deasemeni o ceartă. De această ceartă oamenii răi, în lipsă de preot, s'au folosit ca să exploateze aceste neînțelegeri. Atât în Maramureș cât și la Ocoliș s'au început totdeauna cu ocuparea bisericii. Se face aghiasma și după aceea slujba bisericască. Tot așa și la Leurda unde am crezut să încercăm calea justiției, și mă bucur că d. ministru al justiției este aici. Ne-am adresat justiției, pentru a cere sancțiuni pentru faptul că preotul român ortodox a intrat cu o cheie falsă în biserica noastră, altă dată a intrat prin fereastră și a luat odăjdiiile, a slujit și a ținut predică în biserica noastră, îndemnând pe credincioși să-și părăsească credința în care au născut.

În urmă au dispărut din biserica noastră și o parte din odăjdiiile sfinte. După aceea, când s'au făcut arătare penală, s'a aflat că s'au amestecat numai odăjdiiile și s'au trimis înapoi. (Ilaritate). Noi am voit să punem capăt acestor discuțiuni, cari nu ne fac cinste și n'au nici un rost ca să îei sărăcia altuia, chiar dacă o parte dintre credincioși au trecut. Și atunci s'a făcut arătare la procuror. Acesta a spus — am aci actele pe cari vi le pot citi: — „acestea sunt lucruri mărunte, sunt chestiuni cari se pot înlătura, dacă autoritățile bisericesti se înțeleg între ele. Eu nu reprezint acuza, căci nu este oprit ca cineva să intre în biserica altuia. Nu este prevăzut nimic în codul penal“.

Părintele Purdea a recunoscut că a intrat în biserică cu cheie falsă și că va mai intra. A recunoscut că a intrat cu un individ numit Pinteș, care este sub acuză pentru al patrulea omor și este lăsat liber pe cauție. Acesta a lovit cu piciorul în ușa bisericii și spune: „am intrat pentru că este a noastră“.

Procurorul n'a făcut nimic. „Nu este vătămare de domiciliu și vătămarea religiei nu este prevăzută de codul penal. Nu reprezint acuza“.

S'a făcut apel la procurorul general din Cluj. Acesta l'a obligat pe procuror să facă cercetările preliminare. El face cercetările, ascultă pe părintele Purdea și pe Pinteș, cari recunosc că au intrat cu cheie falsă în biserică.

Procurorul zice: „sting acuza, pentru că nu este nimic în codul penal“.

Uitați-vă cum motivează primul procuror dela Dej: zice că este un lucru bagatel, însă pentru că vrea să i-se dea oarecare importanță, în două pagini spune, în concluzie, că nu este nimic. El zice: „nu poate fiecare să intre în orice biserică? În apus bisericile stau deschise toată ziua și oricine poate să intre și să se roage“.

Poate preotul să intre într'o biserică oarecare și să se îmbrace în odăjdii? Suntem noi atât de înaintați ca în apus, unde bisericile stau deschise toată ziua? Dacă cineva ar lua un tablou de Rubens în spate dela o biserică, nu știu ce ar păți acolo, chiar dacă s'ar îmbrăca și ar sluji fără autorizația aceluia căruia îi aparține biserica. Aceasta o spune procurorul care se cheamă și trebuie să fie *promotor „iuris et iustitiae“*. Dar el comite o adevărată „*laudatio criminis*“.

D. Stelian Popescu, ministrul justiției: Când s'a întâmplat aceasta.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: S'a întâmplat și se întâmplă și acum.

D. Stelian Popescu, ministrul justiției: N'am luat cunoștință.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Am crezut că se va pune capăt acestei stări de lucruri. Dar d-le ministru, eu am adus la cunoștința regretatului ministru Mărzescu această chestiune și el mi-a răspuns că va lua măsuri. S'a îmbolnăvit însă, a plecat în străinătate și în urmă a murit. În anul 1926 era să facem legea cultelor și eu nu am mai insistat și nici părintele Purdea n'a mai intrat. Acum iarăși a început să intre în biserica noastră pe furiș și cu cheie false.

Am adus această chestiune înaintea d-voastre, ca să vedeți ce mentalitate au acești oameni. Procurorul spune că nu există penalitate dacă intri în casa cuiva, cu intenția care numai curată nu poate să fie.

D. Stelian Popescu, ministerul justiției: Și în actualul cod este prevăzut. Să ne aduceți la cunoștință cazurile și vom vedea ce este de făcut.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Oricât de dureroase ar fi aceste cazuri și oricât de caracteristice, eu cred că această luptă dureroasă între frați este încă la începutul

ei. Mai avem vreme să stingem această luptă și să punem capăt acestei lupte fratricide. Acest proiect de lege este chemat să pună capăt acestor frământări.

Pentru aceea, eu apelez la d-voastre să binevoiți a reține lucrurile pe cari le expun aci, referitoare la înșăș proiectul de lege, cari până acum nu s'au adus în debaterile generale, fiindcă dela tribuna aceasta asupra proiectului de lege în sine nu s'au făcut debateri, ci s'a făcut numai istorie.

D-lor, axa principală a acestui proiect de lege este art. 9, care îmbracă cu personalitate juridică cultele din țară. D-lor, referitor la acest articol am cerut ca această personalitate juridică să se dea nu numai părților constitutive ale cultelor, așa cum a fost formulat în primul proiect de lege, și așa cum este și logic, să se dea cultelor, bine înțeles cultelor organizate din țară.

Noi am propus d-lui ministru al cultelor o redacțiune referitor la personalitatea juridică a organizațiilor cultelor din țară, create și reprezentate în conformitate cu sistemul lor de organizare și această redacțiune am propus-o în legătură cu redacțiunea propusă tot din partea noastră, a art. 45.

D-lor senatori, cult însemnează religie organizată. Așa am văzut și în niște tratate internaționale, lituane și polone, unde vorbindu-se, în articolul prim despre culte, imediat în art. 2 se specifică că sub culte, în înreg acel protocol, se înțelege religia organizată. Ori, când noi am cerut personalitatea juridică pentru cultele din țară, am cerut-o pentru religiile organizate din țară. Aceasta pentru că așa este fixat și în Constituțiune. Constituțiunea cunoaște cultele, evident în înțelesul pe care l-am citat mai sus. Constituțiunea vorbește despre culte, de relațiunea cultelor cu Statul și le asigură acestor culte, așa cum le recunoaște el organizate, *libertatea și deopotrivă protecțiune*. A fost, așa dar, în mintea legiuitorului care legifera Constituțiunea țării, ideea cultelor ca o realitate organizată în Stat, din moment, ce pomenește de ele.

În aliniatul ultim, Constituțiunea spune limpede: „Raporturile dintre diferite culte și Stat se vor stabile prin lege“. Dar chiar și proiectul de lege, d-lor senatori, recunoaște „cultele“. În primul articol Statul garantează tuturor cultelor deopotrivă libertate și protecțiune. „Cultelor“ li se determină capacitatea de proprietate. Trecherile se fac dela un cult la altul, (iar nu dela organizațiune la alta, nu dela o parohie la alta, ci dela un cult la altul). În art. 35 se prevede, că averea cultelor dispărute revine

de drept Statului. Peste tot se revine asupra ideii de *cult*, evident în înțelesul de religie organizată în țară.

De aceea, ceea ce noi am cerut a fost aceasta, să se precizeze în acest articol 9 starea de drept a cultelor din țară. Cine are această personalitate juridică? Pe urmă, în formula la care am convenit în legătură cu art. 45. Cum încetează această personalitate juridică? Deci, cum se naște această organizație și această personalitate juridică și cum încetează această personalitate juridică? Aceasta nu este normal în acest articol, care este cardinal. Și chiar pentru că el exprimă axa acestui proiect de lege — și va fi axa legii cultelor — am reflectat, după discuțiunea comisiei și a comitetului delegațiilor, ca acest articol să se pună nemijlocit după articolul întâiu, care enunță că Statul garantează tuturor cultelor o deopotrivă libertate și protecțiune, etc., adică aplică principiul constituțional!

Art. 2 se enunțe că aceste culte au personalitatea juridică, și apoi să se treacă la art. 2, care ar deveni 3, în care se prevăd marginile exercițiului liber religios al cultelor.

Noi am dori să se fixeze acest lucru în mod clar, pentru că el este cel mai important, este centrul în jurul căruia se grupează toate dispozițiunile proiectului de lege, din care emană drepturile cultelor, și mai ales din care emană drepturile organizațiilor lor. Și în urmă, când este vorba din relațiunile între un cult și celelalte culte, drepturile organizării lor asupra întregii — să spunem cum s'a numit — „averi“, asupra întregii lor sârăcii.

Așa cum este proiectul de lege, nu este suficient de lămurit. Chiar raportul consiliului legislativ — nu mai vorbesc că consiliul legislativ are altă propunere, care este și mai vătămăre pentru Constituția și organizarea bisericii noastre — dar chiar în raportul consiliului legislativ se spune, că formularea art. 9 este incompletă, dacă nu se precizează și condițiile când aceste persoane juridice încetează a mai fi persoane juridice. Ori, noi, — d. ministru știe care a fost punctul nostru de vedere dela început — am enunțat părerea, că personalitatea juridică să se acorde „cultului“, bine înțeles cultului organizat, așa cum este art. 27 din legea pentru organizarea bisericilor ortodoxe, deși am spus — încă din comisiune — că stilizarea articolului 27. din legem pentru organizarea bisericii ortodoxe ar fi fost logic să spună: biserica română ortodoxă este persoană juridică; și în consecință și patriarhia, episcopiile, etc., mergând pe scara organizării dela cele superioare la cele inferioare. Știu că s'a adus un proiect de lege pentru modificarea acestui articol.

D. Al. Lapedatu, ministrul cultelor și artelor: Este la ordinea de zi pentru votare.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Eu cred că putea rămâne foarte bine așa cum este, înțelegându-se ca persoană juridică biserica întreagă organizată și în consecință patriarhia, mitropolia, etc. De pildă dacă cineva ar lăsa o moștenire bisericii ortodoxe, prin interpretare în consecință acea moștenire ar trece patriarhiei. Așa și la noi, dacă cineva ar zice: dau bisericii române unite o avere oarecare, unde ar merge acea avere? Evident la provincia metropolitană de Alba-Iulia și Făgăraș. Dar aci trebuie spus, căci organizația noastră este provincia metropolitană de Alba-Iulia și Făgăraș. Pentru aceasta am cerut ca cultul organizat să fie declarat persoană juridică, emanând de aici, în consecință, personalitatea juridică pentru organizațiile lui.

D-lor, la început, în proiect s'a căutat să se asigure personalitatea juridică părților constitutive ale cultelor. Nu era bine precizat însă și s'a convenit — ca să se pună în acord și cu celelalte articole, în special cu art. 45. Nu este completă redacțiunea articolului 9 nici pentru că în cece privește reprezentarea lor, se spune că vor fi reprezentate prin autoritățile lor legitime: noi am spus, ea revine autorităților legitime ierarhice. Așa încât organizațiile cultelor istorice din țară, create în conformitate cu sistemul lor de organizare și prevăzute în statute, sunt reprezentate prin autoritățile lor *ierarhice legitime* și aceasta pentru a arăta unitatea ierarhiei care este într'o biserică episcopală.

Această persoană juridică va fi reprezentată în instanțele judecătorești, așa cum este reprezentată și astăzi și cum a fost reprezentată și în trecut, de șeful ei suprem, care este episcopul. Astăzi, când o parohie este chemată în judecată, cel care reprezintă parohia, *ipso jure* este episcopul și nu este parohul. Poate să fie și parohul, poate să fie și curatorul parohiei, dar aceasta numai prin delegați primită dela episcop.

Intrucât într'o biserică cu ierarhie apostolică, toată puterea din parohie se concentrează la episcop, el reprezintă parohia și înaintea instanțelor judecătorești și, *ipso jure*, orice contracte de vindere și cumpărare și orice donațiuni, sunt lovite de nulitate, dacă nu au aprobarea episcopului. Dacă cel care a reprezentat în proces parohia, fie el parohul sau curatorul, nu a avut procură dela episcop, actele lui sunt lovite de nulitate.

D-lor, prin organizațiunea noastră nu se ating interesele altor biserici sau interesele altor culte și cu atât mai puțin interesele bisericii ortodoxe, care are organismul ei asigurată în legea de organizare a bisericii

ortodoxe și drepturile ei asigurate tot acolo.

Noi cerem să se precizeze punctul nostru de vedere, și vom avea privilegiul de a insista și la discuțiunea pe articole, dar nu înțelegem să lovim interesele nici unei biserici și cu atât mai puțin ale bisericii ortodoxe. Nu putem întâmpina vreo opozițiune dintr'o parte sau alta, pentru că nu cerem mai mult decât cece este asigurat în Constituțiune și cece nu atinge și nu lezează nici interesul, nici prestigiul nimănui.

Pentru aceea, d-le ministru și d-lor senatori, noi cerem ca în art. 9, pe care considerăm ca punct cardinal, în jurul căruia are să se grupeze toată economia legii, cerem să se fixeze, categoric, cine este subiectul care se bucură de personalitate juridică, și care întru nimic nu poate fi inferioară unei persoane juridice de drept privat și prin cine este ea legal reprezentată. Deasemenea cerem să se spună, când încetează această persoană juridică de a mai exista.

Formularea care se va da art. 9 trebuie pusă în legătură cu art. 45 privitor la cazurile de trecere a credincioșilor dela un cult la altul și referitor la soarta a așa ziselor bunuri sau în realitate a sărăciei parohiei. Dacă acest articol se primește în redactarea propusă în urmă de noi, am cerut să se redacteze și art. 45 devenit 47 tot în redacțiunea propusă de noi pe care o vom expune, pentru că, d-lor senatori, în legătură strânsă cu acest articol 9, este art. 45 devenit 47 din lege. Este aplicarea unui drept în art. 47 învoit din personalitatea juridică acordată la art. 9.

Ce se întâmplă cu bunurile, ce se întâmplă cu averile, când unele trec dela un cult la altul?

Când s'a discutat în opinia publică s'a pomenit totdeauna de averi. Ce se întâmplă cu averile bisericesti în caz de treceri?

D-lor, aici sunt dator iarăș cu o mică rectificare. A intrat în opinia publică că este vorba aici de averi mari bisericesti și s'a vorbit aci și s'au spus lucruri mari și minunate de averi de miliarde, pe cari le posedă cultul catolic, biserica catolică. În cece privește biserica română-unită, a fost dotată cu patrimoniul episcopiei de Oradea-Mare, și cu ce este necesar pentru întreținerea Mitropoliei Blajului. Astăzi și una și alta sunt expropriate. Mitropolia Blajului are cele 200 de hectare prevăzute în reforma agrară și s'au expropriat și celelalte moșii fundamentale cari și acelea, d-lor senatori, au avut rostul lor cultural și național, împlinindu-l cu sfîntenie, plin și îndesat, și cei cari le evoacă știu, că au primit ca studenți săraci pâinea și ajutorul pentru studii. Acestea dăd au între altele tradiționalul Țipău, care poate l'a gustat și d. Triteanu

și mulți bărbați mari, cum este d. Bianu dela Academie și alții. Pare că mai ține în arendă Mitropolia, ceva din terenurile expropriate, dar reduse la măsura legilor. Acum, d-lor senatori, s'a spus că biserica româno-catolică are miliarde.

P. S. S. Episcopul Roman Ciorogariu: Dar la Oradea? Au rămas 10,000 de jugăre și câteva milioane rentă de expropriere.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Că biserica aceasta are miliarde, eu nu o știu, D. Gyárfás a contestat acest lucru dela această tribună. În ce mă privește, eu nu aș vrea acum să intru în chestiunea Concordatului, știu însă că este prevăzut că aceeași rentă de expropriere să se adune într'un patrimoniu, care să se cheme patrimoniul sacru. A fost rostit dela această tribună patrimoniul sacru cu un accent deosebit, pareă ar ascunde cine știe ce lucru. Eu vă spun, n'am beneficiat nici eu, nici biserica română, nu a beneficiat de vreun ban din pretinsele miliarde afară de sumele bugetare din fondul religioasă, care, precum a declarat aici d. ministru al cultelor, are un venit anual de trei milioane lei hârtie.

Acest patrimoniu sacru nu are nimic tainic în el, din contră, are ceva care este în interesul nostru al tuturor și anume, după cum vedeți, în proiectul de lege este prevăzut, că, de aci înainte, bisericile să-și acopere nevoile, în primul rând din propriile lor resurse și numai după ce nu vor ajunge aceste resurse, Statul va întregi sumele necesare pentru salariile preoților și ale funcționarilor și pentru acoperirea altor nevoi ale cultelor. Ori, acest patrimoniu sacru dacă ar fi cât de mare, și din punct de vedere al interesului nostru noi am dori să fie cât de mare, acest patrimoniu, fiind bogat, va putea ca el să acopere cheltuielile cultului, iar întregirea pe care Statul, în mod larg dorește să o dea în viitor, va fi cât de redusă. Va să zică, acest patrimoniu sacru va contribui pentru plata salariilor preoților, episcopilor, etc., și cu cât va fi mai mare cu atât va fi mai redusă sarcina care va apăsa Statul.

P. S. S. Episcopul Ciorogariu: Aveți mai mult și în buget.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Aci s'a expus o disproporție enormă între sumele cari se dau bisericii unite și de altă parte bisericii ortodoxe române, calculată după procente și sume bine întocmite. Dacă ar fi așa, am spus că nu rămâne decât să se vadă dacă primesc preoții vreunui cult prea mult, ceea ce de sigur nu este cazul, atunci să se reducă, iar dacă nu este destul cât primesc să se urce. Dacă însă biserica ortodoxă primește prea puțin, este o datoare imperioasă să i se dea atât cât trebuie proporțional, căci în proiectul de lege este pre-

văzut, că se va da în proporție cu numărul credincioșilor fiecărui cult, după trebuințele fiecărui cult și după constatarea necesităților, nu în sume globale, ci pentru necesități specificate. Este dar prevăzut.

Dar în ceea ce privește proporția ajutoarelor pe cari le primesc diferitele culte, chestiune pe care a scos-o în relief și d. ministru Goldiș, într'o cuvântare a sa când era ministru al cultelor și acum unii oratori dela această tribună, ne întrebăm, cum stă această proporție?

D-lor, proporția nu mă îndoiesc că este exactă, așa cum s'a spus, s'a luat însă întreaga Românie, s'a luat populația întreagă și fiindcă biserica ortodoxă din vechiul Regat, precum s'a arătat aci și cu alte privilejii, a suferit în trecut, după cum erau împrejurările vremurilor și necesitățile cari erau deasupra Statului, a fost redusă și în organizație și în retribuție. Dar atunci când din partea oratorilor din Ardeal se argumenta, aducându-se aceasta proporție și scoțându-se în relief, trebuia să se facă, d-lor senatori; calculul numai pentru Ardeal. Atunci, d-voastră ați fi văzut că alt cum eșea numărul de proporții în ceea ce privește numărul episcopilor ortodocși și al episcopilor uniți. S'a făcut calculul episcopilor pe țara întreagă și s'a arătat că uniții au 1.500.000 suflete și au patru episcopi, biserica ortodoxă din țara întreagă are numai atât și trebuia să aibă 57 episcopi. Dar, d-lor, nu trebuia să se facă așa. Noi, recunoaștem, avem o organizație mai bună, mai compactă și mai dezvoltată, dar și biserica ortodoxă din Ardeal are o organizație mai bună. Aceasta însă nu însemnează ca să ne destrămăm organizația pe care o avem, ci să se aducă la nivelul de organizare superior biserica din vechiul Regat. Și atunci veți vedea că în Ardeal sunt cinci episcopi ortodocși, pentru 1.800.000, iar pentru uniți sunt patru episcopi pentru 1.500.000. Nu este deci așa de mare disproporția, atunci când faci calculul pe țara întreagă și putem chiar afirma că nu este nici o disproporție.

Chiar așa, d-lor, și în cazul când faceți calcul în ceea ce privește sumele bugetare, luați sumele cari se dau bisericii ortodoxe române din Ardeal și luați sumele bisericii unite.

I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei Pimen: Este o singură biserică ortodoxă națională română în toată România întregită.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Dar nu pentru a face desbinare între Prea Sfințiile Voastre fac această observare. Ceea ce vă spun arată că nu este în detrimentul țării această bună organizație din Ardeal și a bisericii ortodoxe române și a bisericii unite, pentru că, d-lor, un lucru trebuie să

luăm în considerație: aci în vechiul Regat populația este română, aci minorități nu sunt, populația este compactă, dincolo o eparhie se estinde peste 8—9 județe. Sunt și eparhii mai mici, dar cuprind un teritoriu extins, satele sunt mestecate între diferite naționalități, în multe sate sunt mai multe naționalități și interesul neamului nostru a cerut, ca și noi să ne năzuim ca să evoluăm ca organizație, întărind biserica în fiecare sat unde trăim împreună cu sași și maghiari ori romano-catolici, să luăm avânt înainte și să ne organizăm. Și ar fi fost un păcat ca să nu facem așa și este un titlu de merit și pentru interesele neamului, pe cari le-am apărât noi dincolo, că și noi și biserica ortodoxă are azi o bună organizație, organizație superioară celeia din vechiul Regat

Calculul dar este real, dacă-l facem pe țara întreagă, dară nu dovedește ceace se urmărește, fiind mai multe organizațiuni dincolo, mai strânse și la nivel mai înalt, întru cât mai multe sunt necesitățile corespunzătoare acestei imixțiuni de religie și de popoare pentru Ardeal. Nu zic dar că nu este exact pentru țara întreagă, dar nu se poate lua de argument, în forma în care vi s'a prezentat d-voastre. Incolo nu am nimic de zis și evident, nici nu pot să am nimic de zis, decât că am o dorință, ca acolo unde este neajuns pentru biserica ortodoxă, să se îplinească.

Are, d-lor senatori, d ministru Goldiș în broșura sa, un cuvânt atât de frumos și deși vi s'a citit și citat atâtea în zilele acestea, cu toate că n'aș fi voit să vă obosesc cu citate, are însă un cuvânt atât de frumos, pe care aș voi să-l reținem: „Gelozia ei“, a bisericii ortodoxe; „față de biserica romano-catolică, e absolut nejustificată“. În primul rând eu mă ocup de biserica română-unită, cuvântul d-lui Goldiș are valoare a fortiori pentru biserica unită.

„Gelozia ei față de Biserica romano-catolică e absolut nejustificată. Apărându-și drepturile, ea nu trebuie să ceară micșorarea drepturilor altora. Dimpotrivă. Emulațiunea ei cu celelalte culte egal îndreptățite, îi va majora energiile și-i va produce viigoarea ce-i lipsea până aici, poate chiar o nouă epocă de strălucire“.

Ori, d-lor, cu atât mai puțin poate fi justificată gelozia față de organizațiunea noastră din Ardeal, care este rezultată din luptă grea. Celea sunt drepturi câștigate prin luptă, acelea nu sunt drepturi primite în dar. Nici de biserica ortodoxă, și vor concede frații, că nici de biserica mea, nu sunt primite în dar, ci eluate. De aceea ținem cu sfințenie la aceste drepturi și nu mă îndoiesc că s'ar putea afla un bărbat de Stat, cu atât mai puțin d. ministru și ono-

ratul guvern, ca să micșoreze aceste drepturi.

„Nu există bărbat de Stat în țară, zice d. Vasile Goldiș, care ar putea să conceapă vreo jignire a libertății confesionale, ori o știrbire a condițiunilor de existență și prielnică dezvoltare a tuturor cultelor în Statul român. Mai vârtos bărbații politici ardeleni au să-și aducă aminte hotăririle dela Alba-Iulia în acest obiect“, — și aci ne grăește mai ales nouă Ardelenilor, fără a face regionalism — „dar mai vârtos bărbații politici ardeleni au să-și aducă aminte hotăririle dela Alba-Iulia în acest obiect“. Apoi continuă, sublinind autorul cuvintele: „Culte existente în România cea nouă nu pot avea mai puține drepturi de cum le-au avut în alte State înainte de înfăptuirea României mari. Excepționând bineînțeles schimbările în organizare, impuse prin noile frontarii politice și prin însăș structura de drept public a Statului Român“.

Eu am deplină încredere că nimeni nu încearcă și nici această lege nu are pretenția de a micșora aceste drepturi. Dar zic: să nu fie gelozie, pentru organizațiunile pe cari le avem, din partea cealaltă.

I. P. S. S. Mitropolitul ortodox al Sibului Nicolae Bălan: Numai privilegiile să fie tăiate.

P. S. S. Episcopul greco-catolic român de Gherla, Iuliu Hossu: Eu, în cursul cuvântării mele, am vorbit de aceste privilegii. Eu nu mai scot în relief privilegiile avute în ultimii ani. Nu mai insist. Este dureros. Și nici aș fi pomenit, pentru că nu vreau să se răstălmăcească și să folosească alții, cari nu ne vreau binele, de ceace expun la tribună aci.

Eu repet din nou: oricât ar fi de dureroasă lupta pe care o purtăm, pe noi, a unci când suntem amenințați dint'o parte sau din alta, ne vor afla îmbrățișați, cu un suflet neîmperechiat. (Aplause puternice. Aprobări).

I. P. S. S. Mitropolitul ortodox al Sibului, Nicolae Bălan: Mă bucur că aud din gura frației tale asemenea cuvinte.

P. S. S. Episcopul greco-catolic român de Gherla, Iuliu Hossu: Eu mă mir, I. P. Sfințite, că zică, că te bucuri că auzi din gura mea aceste cuvinte. Dar gura mea nu a rostit alte cuvinte nici în trecut, nici astăzi, și nici nu va rosti până la sârșitul zilelor mele. (Aplause).

D-lor, suntem acum în această materie și vreau să ating și un lucru mărunț, dar căruia i s'a dat atâta importanță și a făcut mult sânge rău — cred justificat să-l pomenesc fiindcă i s'a dat înțeles de ofensă. A fost zis cuvântul „greci ziși ortodocși“. Deoarece d. senator Bogdan Duică, rector al Universității din Cluj, și-a exprimat spe-

ranța, în discursul său, că eu, la rândul meu, voiu reabilita Gherla, iată acum spun că și eu am reprobat, din tot sufletul meu și cu toată amărăciunea inimii mele, acel cuvânt, fiindcă am știut că va jigni conștiința fraților mei și am reprobat cuvântul, care a rămas istoric în manifestul dela Gherla. Eu nu aș fi vrut să fie pomenit numele de Gherla, numai pentru aceasta i s'a dat însă prea multă importanță aceluia manifest. Acela este un manifest, evident, ca toate manifestele, și în frământări și lupte de acestea, câte nu se fac fără a controla tot cuvântul. Desigur că au făcut foarte rău că au zis acele cuvinte grele. Eu aș fi dorit ca atunci când au manifestat și și-au arătat îngrijorarea, să fi ținut un ton urban și vrednic da o atare manifestare serioasă.

Dar, d-lor, s'a strecurat acolo ceva cuvinte, cari acum, să mă credeți, cuvintele acestea sunt banale și pentru adunările populare de caracter politic. Cine poate spune astăzi că în România nu ne-a rămas decât cenușa în vatră și ochii ca să plângem? Această este mai mult decât o exagerare.

I. P. S. S. Mitropolitul Pimen al Moldovei și Suceavei: Aceasta este un neadevăr, aceasta este o enormitate.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Dar câte manifeste de acestea n'am văzut noi venind din cealaltă parte în cursul celor cinci ani de zile, pline de insulte, de multe, ori și le-am pus la o parte cu creștinească iertare.

I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae Bălan: S'a spus la o procesiune pe care ați organizat-o frația voastră prin circulară

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Nu s'a spus la o procesiune, ci s'a scris în manifeste. Nu le-am făcut eu. Manifestațiunea a fost spontană, izvorită dintr'o îngrijorare, dintr'o frământare de cinci ani.

I. P. S. S. Mitropolitul Nicolae Bălan: Nu ați dat circulară?

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Când au văzut că proiectul de lege se prezintă nu numai în forma care era la 1926, ci erau unele părți noi restrictive, cum erau acelea puncte cu ajutoarele parohiilor peste tot condiționate de numărul familiilor și cerea consirțământului Ministerului la numirea unui preot sau funcționar eclesiastic și altele cari nu erau în 1926, evident erau îngrijorați, și veți concede că nu fără temei. Dar nu au fost organizate din partea noastră. Chiar manifestațiunea îngrijorărilor a putut să rămână în cadrul ei, urmand pilda ce le-am dat.

— Căci, d-lor senatori, eu, în păstoria mea de 10 ani, eu care am cutreerat întreaga eparhie, 750 de sate în 7 ani de zile, cari nu le-am văzut numai din fuga

automobilului, ci în toate locurile am ținut slujbe, predici, am cercetat pe cei bolnavi, pe cei lipsiți, pe văduve și orfanii de război, pe invalizii din război, etc., cu un cuvânt, o vizită canonică părintească, am cuprins pe toți în aceeași dragoste. Eu am cuvântat poporului în multe locuri, sub Cerul liber, căci nici a zecea parte din populațiune nu a putut să intre în biserică, ci s'au adunat afară de toate neamurile și confesiunile. În 10 ani nu am rostit un cuvânt care ar fi putut atinge — necum a jigni — convingerea unui singur suflet care ar fi asistat acolo. Am predicat acolo Evanghelia păcii și a dragostei Mântuitorului, care este același pentru toți. (Aplause).

Aș fi dorit ca în manifestele cari le-au făcut să fi ținut un ton demn și urban, grav și serios, cum gravă și serioasă a fost îngrijorarea de care erau cuprinși.

Un lucru vă pot spune, că îngrijorarea care a stăpânit și stăpânește sufletele, este mai mare decât aceea care se manifestă acolo.

Noi, d-lor senatori, trebuie să răspundem la aceste cuvinte de învinuire cu pastorală ce am dat-o; eu am date precise — căci trebuie să fie cel puțin acest răspuns — nu voiu răspunde cu date din istoria universală și nici cu date din istoria bisericii române-unite, nu voiu răspunde dela această tribună învinuirilor aduse bisericii universale.

Răspund însă în ceea ce privește pastorală noastră. Este în tradițiunea bisericii ca să se facă aceste rugăciuni. În program s'au pus și procesiuni. Aceasta s'a putut interpreta ca o manifestațiune. Departe a fost de gândul și intențiunea noastră acest lucru. Aceste procesiuni nu au fost o manifestațiune îndreptată contra guvernului și nici în contra ministrului. Nu. A fost numai manifestațiunea îngrijorării sufletelor. Ori, fiindcă se putea interpreta procesiunea ca o manifestațiune în datele împrejurării cari ar fi putut avea urmări grave, la cererea onoratului guvern s'au conțramandat procesiunile despre cari era vorba în programa pastorală noastră.

I. P. S. S. Mitropolitul Pimen al Moldovei și Suceavei: O mare greșeală ați făcut că ați organizat aceste manifestațiuni. Ceea ce s'a întâmplat la Turda, nu este act bisericesc, ci este mai mult un act politic.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Înalt Prea Sfințite, la Turda nu s'a întâmplat nimic; la Târgu-Mureș s'a întâmplat un fapt extrem de grav și dureros, jignitor pentru biserica noastră întreagă, însă, Înalt Prea Sfințite, trebuie să știți, eu am înconjurat să pomenesc azi acest nume de Târgu-Mureș.

I. P. S. S. *Mitropolitul Pimen al Moldovei și Suceavei*: Se taxează armata română ca o armată de păgâni, care a spart icoane. Armata românească întotdeauna s'a înarmat 'cu credința în Dumnezeu și cu această credință a biruit la Mărășești.

P. S. S. *Episcopul greco-catolic al Gherlei, Iuliu Hossu*: Trebuie să răspund: armata română și-a asigurat în sufletul nostru un loc ales și cel mai scump.

I. P. S. S. *Mitropolitul Pimen al Moldovei și Suceavei*: Așa trebuie să fie.

P. S. S. *Episcopul greco-catolic al Gherlei, Iuliu Hossu*: Așa este și va fi. Însă nu trebuie pomenită armata română, când unul sau altul a greșit.

Eu nu am vrut să pomenesc acest nume de Târgu-Mureș. Eu cred că este mai bine să-l lăsăm azi de o parte, fiindcă onoratul guvern a dat asigurarea că se vor cerceta cei vinovați și se vor pedepsi.

Dacă înalt Prea Sfinția Ta ești doritor să vezi prapuri spintecate de baionete și cruci sdrobite, acestea se află aici în București și vi le pot arăta.

I. P. S. S. *Mitropolitul Pimen al Moldovei și Suceavei*: Este rău că s'au adus aici aceste prapuri și că s'au organizat acele manifestațiuni.

P. S. S. *Episcopul greco-catolic al Gherlei, Iuliu Hossu*: Dacă spun înalt Prea Sfinției Tale că poți să te convingi *de visu*, de afirmațiunile mele, nu ești mulțumit; când înconjur de a pomeni anumite chestiuni extrem de delicate, atunci iarăși nu ești mulțumit. Nu pot să știu când vei fi mulțumit.

D-lor senatori, ce vă spuneam d-voastre?

Vă spuneam că nu voiu citi dela această tribună istoria universală, nici istoria bisericii mele, ci vă spun ceace trăiește în sufletul meu, vă spun fără ca să citeșc din scrisori, însă ceace vă spun d-voastre este înscris în sufletul meu, parte cu slove luminate de bucurie, cari sunt din trecutul neamului meu și pe cari le-am spus pentru realizarea idealului național, parte cu slove de durere. Eu citez ceace am trăit 8 ani, eu grăiesc, impunându-mi multe rezerve, abținându-mă dela calificări de fapte, abținându-mă de a aduce fapte cari ar putea să fie interpretate în rău de cei cari nu ne vor binele. Pentru aceea mai bine tac. Aceasta este tăcerea patriotică, care am păstrat-o până azi.

D-lor senatori, țin să vă lămuresc asupra pastoraliei care s'a dat și care s'a considerat ca o circulară provocatoare a manifestațiilor de cari s'a vorbit. Ori, dacă pastorală aceasta s'a citit dela tribună de două ori, și dacă s'a spus că următor ei s'au făcut toate manifestațiunile de aprobare sau de reprobare, dar mai mult de reprobare,

lăsați-mă să expun care a fost punctul nostru de vedere.

D-lor senatori, trebuie să vă spun că aceasta este tradițiunea bisericii noastre, și a te ruga nu este păcat. Noi, aceste rugăciuni le am făcut, pentru că eram convins că nu este un lucru ușor o frământare care ține de 5 ani de zile și pentru că voim să găsim în această legiferare soluțiunea fericită.

Dar a fost chestiunea de procesiune. Procesiunile au născut unele nedumeriri. Când a fost vorba să le amânăm, le-am amânat; prin urmare credem că nu am greșit în privința aceasta.

P. S. S. *Episcopul Bartolomei al Râmnicului*: Totuș s'a produs procesiunea și vina efectelor sunt cauzele

P. S. S. *Episcopul greco-catolic al Gherlei, Iuliu Hossu*: Procesiunile cari s'au produs nu au făcut nici un rău. Și sunt convins că nici procesiunea dela Târgu-Mureș nu făcea nici un rău, pentru că nura îndreptată să ocupe cu asalt primăria sau prefectura, ci avea să parcurgă calea fixată și pe urmă se întorcea la biserică, de unde a plecat. Dacă a fost oprită de jandarmi și de poliție, natural, că s'au iscat conflicte foarte dureroase cari foarte ușor se puteau evita.

I. P. S. S. *Mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan*: Ce spirit religios poate avea o procesiune care rupe cordoanele?

Părintele protopop Ștefan Russu: De ce nu s'a făcut procesiuni când s'a slujit ungurește?

I. P. S. *Mitropolitul Moldovei Pimen*: Ne doare când se vorbește la adresa armatei române de acte de barbarie, când armatei române se datorește tot ceace avem astăzi.

D. Tony Iliescu, vice-președinte: D. ministru s'a angajat să facă o cercetare cât se poate de amănunțită în această chestiune.

I. P. S. *Mitropolitul Moldovei, Pimen*: Ca să se aducă icoane împușcate de armata română și prapuri spintecate de baionete, este o provocațiune.

D. Tony Iliescu, vice-președinte: Când s'a hotărît ancheta, sunt de părere a să trece peste această chestiune și acum se păstrăm toată obiectivitatea necesară chestiunilor religioase.

I. P. S. S. *Episcopul greco-catolic al Gherlei, Iuliu Hossu*: D-lor senatori, nu trebuie să se cadă în greșeala, de-a identifica întregul popor cu unii dintre indivizii izolați cari pot să greșească.

D. I. Grădișteanu: Nu se poate ca lucrurile să se fi întâmplat așa. Armata ascultă de ordinele cari i se dau.

P. S. S. *Episcopul greco-catolic al Gherlei, Iuliu Hossu*: Eu nu am făcut procesul armatei.

D-lor senatori, totuși cred că va fi bine dacă voi răspunde în două cuvinte și părintelui Rusu, dela Tg.-Mureș, în chestia Hajdudorog, fiindcă s'a adus aceasta în discuție zilele trecute dela această tribună și s'a spus că nu s'au făcut rugăciuni și nu s'au făcut procesiuni cu prilejul înființării episcopiei de Hajdudorog. Ori, eu, vă spun că s'au făcut și rugăciuni, s'au făcut și procesiuni și s'a făcut o rezistență așa de mare, încât au fost luați preoți, au fost puși în lanțuri și duși legați, din partea stăpânirii de atunci.

S'a spus atunci că adunarea de protest dela Alba-Iulia, organizată atunci, nu s'a făcut de episcopi, ca și când episcopii ar fi lipsit dela datorie. Nu eram episcop eu. Dar, episcopii n'au lipsit dela datorie. Acel care a fost organizator adunării dela Alba-Iulia împotriva episcopiei de Hajdudorog, este cel care șade înaintea d-voastre, atunci canonicul dela Blaj și astăzi mitropolitul bisericii unite. (Aplause). El a avut înțelegerea și aprobarea mitropolitului său. Inșă, d-lor senatori, cauza manifestării a fost această îngrijorare, care se desprinde din această manifestare.

Iar acum, întru cât voi avea să mai răspund la întreruperi, cari ar fi de dorit să nu se mai producă, mă grăbesc spre sfârșit, fiindcă am ajuns, d-lor, în discuție la articolul 45 devenit 47, înainte de aceste întreruperi, cărora le-am răspuns pe larg, pentru că au fost acuzații formale aduse nouă dela această tribună.

Dar, d-lor, am ajuns la art. 45 devenit 47, în strânsă legătură cu art. 9. devenit 11.

D. Tony Iliescu, vice-președinte: Ora fiind 18, consult Senatului dacă încuviințează să prelungim ședința.

— Senatul aprobă.

P. S. S. Episcopul greco-catolic român al Gherlei, Iuliu Hossu: D-lor senatori, am ajuns la art. 45 devenit 47, care, împreună cu art. 9 devenit 11, formează șira spinării a acestui proiect de lege, pe care suntem chemați să-l votăm.

D-lor, ceea ce a pasionat opinia publică, ceea ce a născut îngrijorarea sufletului a celei biserici, pe care o reprezintă, este tocmai acest articol 45 devenit 47.

D-lor, d. ministru o știe și o știm cu toții, că un proiect a mai fost adus înaintea Senatului și în 1926, că proiectul a trecut prin secțiuni și prin comitetul delegaților și era să fie adus în discuție în plenul Senatului. Atunci nu s'a putut cădea de acord asupra art. 41 din acel proiect, care astăzi este art. 45 devenit 47.

A! Evident, nu știm noi toate motivele chiar de oportunitate politică cari au îndemnat guvernul de atunci să nu mai aducă proiectul în discuție în plenul Senatului,

dar am convingerea, am impresiunea că în veci regretatul Ion I. C. Brătianu, pe atunci prim-ministru, a onorat și îngrijorările noastre și întrucât era în preajma terminării legislației de atunci nu a mai adus în discuția plenului acest articol și peste tot acel proiect de lege.

Ingrijorările bisericii noastre, cari durează de 5 ani de zile, sunt aceleași și astăzi.

Pentru ce, d-lor senatori?

Și chiar în această privință, am dorit să dau deslușirile pe cari am început să le dau referitoare la averi, dar în acel moment a venit digresiunea care am fost silit s'o fac din cauza acelor întreruperi și lungile răspunsuri pe cari am fost silit să le dau.

În acest articol, d-lor senatori, se cuprinde soarta bunurilor sau, cum se spune, soarta averilor bisericești în cazuri de trecere dela un cult la altul. Ori, eu, d-lor senatori, am spus și în comisiune, că aici nu este vorba de soarta averilor despre cari s'a afirmat că ar fi de miliarde, fie la biserica româno-catolică, fie la biserica unită. Aceste miliarde nu există. Nici nu sunt în chestiune aceste averi, nu este vorba nici de cele 200 de hectare dela Blaj sau de cele 100 dela Gherla sau de patrimoniul dela Oradea-Mare sau dela Lugoj. Este vorba aici de sărăcia satelor, a parohiilor. Ce se întâmplă cu biserica locală din parohie. Ce se întâmplă cu casa parohială, ce soartă vor avea cele 3, 4, 5 sau 10 jugăre cari au fost lăsate prin moștenire sau prin donațiuni pentru biserică, pentru întreținerea lor și a casei parohiale, întru pomenirea părinților sau diferitelor scopuri, cari s'au donat din partea miilor de credincioși? Nu despre averile cari se spunea că sunt de miliarde este vorba aici. A intrat în opinia publică că atitudinea bisericii noastre este intransigentă pe aceste puncte, pentru că urmărește țeluri lumești și materiale, uitându-și de scopul înalt moral și sufleteș al bisericii.

D-lor senatori, averile despre cari se vorbește aici, fac parte integrală și organică din aceste parohii; este biserica, casa parohială, sunt cele două trei jugăre pentru întreținerea bisericii și a caselor parohiale. Despre acestea este vorba. Am spus că acestea formând parte integrală din organizațiunea bisericească din lumea aceasta, pentru că biserica se cheamă și este împărăția cerurilor pe pământ, pe care este și chemată să o întemeieze în sufletul oamenilor, împărăția cerurilor în împărăția aceasta umească se organizează cu mijloace materiale; îi trebuie un altar, la care să se ducă jertfele spirituale, îi trebuie o biserică care să cuprindă pe credincioși, la rugă-

ciune, îi trebuie o casă care să ocrotească pe păstor, îi trebuie o grădină pentru legumele și hrana lui. Are lipsă de tot ce este necesar pentru închiegarea unei familii de creștini aici pe pământ și pentru exteriorizarea credinței ce se poartă în suflet. Aceasta este organizația parohiei, nu averea de care s'ar lega biserica unită, uitându-și de scopurile înalte morale la cari țintește biserica lui Hristos. Ce se întâmplă cu soarta organizațiunii sale lumești din aceste parohii, ce soartă au elementele de organizare cari sunt indispensabile pentru a susține o biserică? Veți vedea că aceste lucruri trec cu numele de averi, cari sunt elementul indispensabil pentru existența unui organism bisericesc, aceste averi sunt de absolută nevoie, dacă nu vom ca să nimicim însăși organizația bisericii în partea organică elementară care este parohie. Stabilitatea și continuitatea acestor elemente de organizare, intanșibilitatea lor și în caz de treceri este absolut necesară. Altminteri, soarta unei parohii dintr'o comună ar fi dată în mâna unora cari se răsvrătesc împotriva autorității bisericesti și cari, fără convingere religioasă, trec dela un cult la altul. În elementul acestei mișcări de trecere — voiu răspunde ce sunt aceste mișcări de trecere — este și această ademenire, că și biserica și casa parohială vor trece cu ei. Și atunci oamenii credincioși bisericii în care s'au născut și care i-a crescut, statornici în credința părinților lor, îngrijorați, dezorientați în perplexitatea lor sufletească, nu știu care parte să aleagă, în cotro vor trece. Veșnica întrebare: biserica va rămâne lor, sau va trece în cei ce pleacă? Iată îngrijorarea care de 5 ani de zile preocupă și frământă sufletele acolo unde apostoli fără suflet, cu ademeniri de tot felul i-au turburat. Acei cari trec dela un cult la altul sunt elementele cele mai slabe, sunt elementele cele pierdute, sunt acele din sufletul cărora a pierit și ceea ce au moștenit mai scump dela părinții lor. S'a zdruncinat credința în sufletul lor răsvrătit împotriva autorității bisericesti, pentru un motiv sau altul, trec la alt cult pentru că acolo li se făgăduiește că nu plătesc nimic preotului, că vor fi scutiți de dări vor fi împroprietăriți mai bine. Dar cine, poate înșira făgăduințele deșarte a celei mai desmățate demagogii religioase? Toate aceste îngrijorări și frământări au trecut în sufletul celor statornici în credința lor, în sufletul celor neclintii în organizația bisericii în care s'au născut și în care s'au botezat.

D-lor senatori, suntem adeseaori întrebați, pentru ce atâta grije și atâta frică? Răspund: Biserica are scopuri; „per eminentiam” morale: că este întemeiată pe

credință; rostul ei este, și se întărească această credință, să primească pruncul dela naștere în brațele sale de mamă, să-l îndrumeze și să-l însoțească pe lungă cărare a vieții sale și mai pe urmă să-i aplece capul pe perna depe care nu se va mai ridica, întărindu-l în trecerea dela vremelnice la veșnicie. Acesta este rostul bisericii. Rostul ei nu este să facă răsvrățitori, scopul ei nu este să crească transfugi. Acei cari trec, nu trec din convingere, ei trec ori ademeniți, ori trec urmărind alte scopuri, cari nu sunt acelea ale credinței.

D-lor, a trecut în conștiința noastră și noi nu putem admite că aceștia cari trec, trec din convingere; eu vă spun că, de cele mai multe ori, sunt cele mai slabe elemente. Noi nu vrem să încurajăm aceste treceri. Ar fi din partea bisericii însăși o imoralitate care nu se poate califica. Grija noastră este îndreptățită a păzi pe acei cari au crescut în credința lor, și a opri la timp, pe acei cari trec, sfătuiindu-i să rămână stărnici în credință. Pe de altă parte, cultul care primește un asemenea element, nu are nici un folos, căci cultul la care trece, primește la sânul său un element disolvant, un element primejdios și pentru biserica însăși și pentru Stat.

D-lor, să nu uităm că suflă un vânt de răsvrățire și de insubordonare. Noi știm cât a decăzut viața morală după război și de aceea nu trebuie să încurajăm aceste fluctuațiuni primejdioase pentru Stat. Cei cari astăzi s'au răsvrătit împotriva autorității bisericesti, mâine se vor răsvrăti împotriva autorității de Stat. Nu este nici un interes, nici pentru biserică și nici pentru Stat, ca să se încurajeze aceste treceri dela un cult la altul. Eu știu, am rapoarte chiar din Maramureș, unde se pune negru pe alb, că unii dintre cei trecuți — și sunt numiți cu numele — au spus cu ocazia trecerii: „vrem să fie și aci, ca și în Rusia”. Eu nu spun că toți acei cari trec sunt elemente disolvante, că toți sunt bolșevici, însă eu susțin și mențin ceea ce am spus, că aceia dintre țărani cari trec și nu trec din convingere sunt elemente disolvante pe cari nu poate clădi nici biserica, nici Statul, nimic.

O voce: Ei n'au suflet.

P. S. S. *Episcopul Iuliu Hossu*: N'au pregătirea aceea ca să judece.

D-lor, eu am citit și poate că ați citit și d-voastre despre convențiuni celebre a unor mari bărbați de o puternică intelectualitate. Sunt treceri din convingere religioasă. A trecut și Cardinalul Newman. Acesta era profesor universitar și predicator la oratoriul universității din Oxford și în omul acela s'a petrecut un întreg proces spiritual în sufletul lui până când a ajuns la

concluzia să trecă dela biserica anglicană la cea catolică. Newman arată, că se poate trece dela o confesiune la alta în urma unui proces sufletesc. E adevărat că, odată cu el, au trecut deodată alți 5000 de intelectuali, dar și aceia cred că au făcut-o din convingere. El a fost într'adevăr acuzat că ar fi fost mai dinainte hotărât să trecă, dar a așteptat momentul oportun ca să poată aduce cu sine și pe cei 5000 de intelectuali. Și Newman a scris o carte „Apologia pro vita sua” în care se apără de învinuire și arată, pas cu pas, care a fost procesul său sufletesc, care s'a petrecut în el până a ajuns să trecă la catolicism pentru ca după 39 de ani să se preoțească și să înainteze în ierarhia bisericească până acolo unde ajunsese. Ori, credeți d-voastre că acest proces sufletesc se petrece și în sufletul credincioșilor noștri țărani, când trec la alta religie? Eu nu știu, nu pot s'o spun categoric, pentru că nu pot să scruțez sufletul fiecăruia, însă d-voastre veți admite că este cu neputință ca el să-și părăsească credința părinților lui pe temeiul de convingere religioasă, când o schimbă în urma amăgirilor demagogice, în mrejele cărora este cuprins la noi.

I. P. S. S. *Mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan*: Im dați voie o întrerupere?

P. S. S. *Episcopul greco-catolic al Gherlei, Iuliu Hossu*: Dacă voi fi mereu întrerupt, o să trebuiască să continui și în ședința de noapte.

I. P. S. S. *Mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan*: Cu permisiunea Sfinției Tale.

Te rog, nu face asemenea comparațiuni, fiindcă țărănul român aparținător bisericii unite, deși a trecut acum 230 de ani, nu a schimbat nimic din religia sa, nu a adoptat de fapt catolicismul și deci nu trece prin nici o sbuciumare sufletească atunci când trece la biserica din care a făcut parte din totdeauna și până în momentul de astăzi. (Aplause).

P. S. S. *Episcopul greco-catolic al Gherlei, Iuliu Hossu*: Înalt Prea Sfințite, să mă crezi pe mine, că nici unul dintre credincioșii bisericii unite, dacă nu este din cei cari au mers să învețe carte, nu știu, nu numai ceace spune I. P. S. Ta că nu s'a schimbat.

I. P. S. S. *Mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan*: Ei știu că este tot legea românească.

P. S. S. *Episcopul greco-catolic al Gherlei, Iuliu Hossu*: Evident nu s'a schimbat nimic din cult, nimic din liturghie, nimic din toată înfățișarea externă.

I. P. S. S. *Mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan*: Nimic din toată credință!

P. S. S. *Episcopul greco-catolic al Gherlei, Iuliu Hossu*: Dar s'a schimbat

credința în cele patru puncte dogmatice pe cari acum le crede. Nu s'a schimbat nimic din toate cărțile, pentru că știți foarte bine că nici un singur cuvânt nu s'a schimbat. Noi folosim tot aceleași cărți liturgice, pe cari le folosește și biserica ortodoxă, tot aceleași traduceri din originalul grecesc. Dar eu mai știu încă un lucru: că dintre credincioșii noștri țărani mulți nu știu ce s'a întâmplat la 1700, fiind că nu au apucat acele timpuri, nu cunosc motivele politice de pe atunci, cunosc însă că s'au unit cu Roma, leagănul obârșiei noastre, el știe că este fiu al bisericii române unite cu Roma și se mândrește cu aceasta. El știe lucrul acesta, iar nu de 1700. Pentru ce vii să faci bietului suflet al fiului neamului meu acest salt de 228 de ani înapoi, să înțelege ce s'a întâmplat, să înțeleagă toată frământarea care s'a întâmplat între frați, să deschizi toate durerile și toate rănilile? El știe că este fiu credincios al bisericii sale.

I. P. S. S. *Mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan*: El știe că a rămas la legea lui românească. Acesta este adevărul. Ce să-l mai comparăm cu Newman?

P. S. S. *Episcopul greco-catolic al Gherlei, Iuliu Hossu*: Legea Românească. Și în această privință tot sunt dator cu o rectificare. Cuvântul „greci”, așa zis ortodocși, cuvânt care a supărat pe unii de aici, trebuie să știți d-voastre că acest cuvânt a intrat dincolo în uz — deși admit că s'au accentuat și cu anumită tendință — și că cuvântul grec însemnând ortodox este curent în eparhia Gherlei și în tot nordvestul Ardealului. Ei înșiși, ortodocșii, acum încep să se numească ortodocși, dar se cheamă până acuma greci. Când vin la mine credincioși de a mei cu diverse supărări, că nu li se schimbă un preot, sau nu li se schimbă un cântăreț, de multe ori îmi spun „o să trecem la greci”. Mi-o spun mie, fără să vrea să facă cuiva supărare.

O voce: Se zice „neuniți”, Prea Sfințite.

P. S. S. *Episcopul greco-catolic al Gherlei, Iuliu Hossu*: În eparhia Gherlei și poate și în alte părți se spune „greci”. Evident că se chiamă și neuniți, în antiteză cu uniții. Mi-o spun mie de bună credință, fără a voi să jignească pe cineva și eu le răspund glumind: „dacă voi treceți la „greci” eu nu pot să vă împiedic; eu însă rămân cu românii”.

Ori, vedeți d-voastre, cuvântul ne agită pe noi!

Lege românească! Legea romană spunem noi.

I. P. S. S. *Mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan*: O să-ți spun acuma, ce este „legea românească”.

D. *Tony Iliescu, vice-președinte*: V'asă ruga să nu mai întrerupeți Înalt Prea Sfin-

ție, ca să nu fiți cumva și d-voastră întrerupt.

P. S. S. Episcopul greco-catolic al Gherlei, Iuliu Hossu: Asta am spus o chiar pentru aceea că dacă cineva s'ar fi simțit jignit, prin expresiunea pomenită, să elimine din sufletul său această supărare, pentrucă deși a avut un fel de nuanță supărătoare, în manifestul rămas celebru, la noi în Ardeal nu a avut nici un efect.

Zicea Inalt Prea Sfinția Ta: să nu facem comparație între Newman și țaranul nostru. Eu nu fac nici o comparație, ci fac o constatare, argumentând: dacă la un om de o înaltă cultură trebuie să se petreacă o mare luptă sufletească, aceasta nu poate să se petreacă la un om simplu care nu are pregătirea necesară și elemente de judecată în cea mai adâncă problemă sufletească, cum este formarea unei mari convingeri religioase în locul celor pierdute. Eu vreau să apăr acest suflet. Nu veți putea nega, Inalt Prea Sfințiile Voastre, că aceste treceri, ori cât ar fi de superficiale nu veți putea nega că aceste treceri înseamnă o criză sufletească. Se sdruncină sufletul credinciosului, se nimicește elementul de temelie a echilibrului sufletesc care este credința, fără să poți așeza altă convingere de nezdruncinat în loc, și atunci pe el nu poți întemeia nimic în biserică și pe el nu se poate bizui nici Statul într-o apărarea intereselor sale.

Și noi suntem pentru libertatea deplină de conștiință. Suntem pentru libertatea trecerilor, numai nu putem încuraja aceste treceri. Dar nu poate să le încurajeză nici Statul. Nu are intențiunea aceasta nici d. ministru, nu are intențiunea această nici proiectul de lege. I-u putem încuraja aceste treceri. Aceasta trebuie s'o evităm.

Dar eu spun aceasta în interesul celor mulți, în interesul celor buni și în interesul chiar al celor puțini, dar rămași credincioși și statornici în credința părinților lor. Este neapărată lipsă să se păstreze întregă, să se păstreze neștirbită organizațiunea bisericească a cultului vechiu, ori câte ar fi aceste treceri. Aceasta, d-lor senatori, pentru motivul că dacă s'ar spune: împărțiți bunurile organizației locale, fie prin vindere, fie prin compromis, s'ar ataca principiul esențial de organizare a bisericii noastre, așa cum este cuprinsă în canoane și cum dorește să meargă și de aci înainte cu aceeași organizație neștirbită, întemeiată pe canoanele sale fundamentale.

Cerem acest lucru: această parte materială a organizației parohiale în caz de trecere să rămână neatinsă în proprietatea cultului vechiu. Aceasta o cerem întemeiați pe canoane, iar la caz de nevoie, vă putem cita și canoanele. Noi nu venim cu orga-

nizație clandestină; noi avem organizație de veacuri, și de aceea nu venim să spunem fără temei că așa este organizația noastră. Organizația noastră este cunoscută, așa a fost în trecut și așa a recunoscut-o și Constituția. Dacă s'ar fi putut trage la îndoială organizația noastră, aceasta trebuia să se facă la legiferarea Constituției. Dar Constituția a spus că garantează libertatea tuturor cultelor și aceasta înseamnă, că ea înțelege să garanteze libertatea și protecțiunea pentru toate bisericile organizate din Stat.

Așa dar, Constituția asigură libertatea de organizare și protecțiunea organizației cultelor.

Aceste principii pe cari le apărăm noi sunt și la temelie organizației bisericii ortodoxe-române. Ori, dacă se slăbește temelii de organizare a bisericii noastre, se slăbește și al bisericii ortodoxe și s'ar face o mare greșală pentru viitor. Noi nu știm ce poate fi în viitor. Nu putem ști ce neajunsuri poate ascunde viitorul pentru biserică.

Dorim să mergem înainte așa cum suntem organizați. Nu este în puterea noastră ca să schimbăm organizația bisericii din temelii, și eu cred că nici Prea Sfințiile Voastre nu doriți aceasta.

I. P. S. S. Mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan: Lăsați-o în grija noastră.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: Eu am experiența mea; am o experiență când s'a legiferat învățământul primar, că d. ministru al instrucțiunii publice dorea să lase ca învățământul primar la sate să-l provadă preoții. Ori, I. P. S. Voastră v'ați învoit ca aceasta să se facă de către învățători, cari și așa sunt încărcăți cu materiile ce au să propună și nici nu au pregătiri speciale pentru aceasta.

V'ați învoit atunci, deși era bunăvoința la d. ministru, care era aplicat să ne împlinească cererea. Eu am zis atunci: se face o greșală pentru biserică ortodoxă, și un pas făcut înapoi nu se mai poate repara. V'am spus și atunci; Mussolini introduce pe preoți după un interval de 50 de ani în învățământ ca să propună religia și d-voastre propuneți să o provadă învățătorul!

Este o greșală care se face.

Ei bine, eu zic să nu repetați acest lucru cu prilejul legiferării asupra regimului cultelor. Odată că noi am ajuns în situația în care nu dorim ca să ajungem, de a nu putea vota legea, pentrucă noi din inimă dorim să ajungem după modificările ce le cerem să votăm legea. Dar să nu se facă greșala ca să se lase această dispoziție în lege de a se împărți bunurile organizației în cazurile de treceri, căci aceasta ar fi într-o destrămarea organizației.

de veacuri, și de aceea nu venim să vă spunem fără temei că așa este organizația noastră. Organizația noastră este cunoscută; așa a fost în trecut și așa a recunoscut-o și Constituția. Dacă s'ar fi putut trage la îndoială organizația noastră, aceasta trebuia să se facă la legiferarea Constituției. Dar Constituția a spus că garantează libertatea tuturor cultelor și aceasta înseamnă, că ea înțelege să garanteze libertatea și protecțiunea pentru toate bisericile organizate din Stat.

Așa dar, Constituția asigură libertatea de organizare și protecțiunea organizației cultelor.

⊕ Aceste principii pe cari le apărăm noi sunt și la temelia organizației bisericii ortodoxe-române. Ori, dacă se slăbește temeiul de organizare a bisericii noastre, se slăbește și al bisericii ortodoxe și s'ar face o mare greșeală pentru viitor. Noi nu știm ce poate fi în viitor. Nu putem ști ce neajunsuri poate ascunde viitorul pentru biserică.

Dorim să mergem înainte așa cum suntem organizați. Nu este în puterea noastră ca să schimbăm organizația bisericii din temelii, și eu cred că nici Prea Sfințitele Voastre nu doriți aceasta.

I. P. S. S. Mitropolitul Ardealului, Dr. Nicolae Bălan: Lăsați-o în grija noastră.

P. S. S. Episcopul Iulu Hossu: Eu am experiența mea; am o experiență de când s'a legiferat învățământul primar, că d. ministru al instrucțiunii publice dorea să lase ca învățământul primar la sate să-l pro vadă preoții. Ori, I. P. S. Voastră v'ați învoit ca aceasta să se facă de către învățătorii, cari și așa sunt încărecați cu materiile ce au să propună și nici nu au pregătiri speciale pentru aceasta.

V'ați învoit atunci, deși era bunăvoința la d. ministru, care era aplicat să ne împlinească cererea. Eu am zis atunci: se face o greșeală pentru biserică ortodoxă, și un pas făcut înapoi nu se mai poate repara. V'am spus și atunci: Mussolini introduce pe preoți după un interval de 50 de ani în învățământ ca să propună religia și d-voastre propuneți să o pro vadă învățătorul!

Este o greșeală care se face.

Ei bine, eu zic să nu repetați acest lucru cu prilejul legiferării asupra regimului cultelor. Odată că noi am ajunge în situația în care nu dorim ca să ajungem, de a nu putea vota legea, pentru că noi din inimă dorim să ajungem după modificările ce le cerem să votăm legea. Dar să nu se facă greșeala ca să se lase această dispoziție în lege de a se împărți bunurile organizației în cazurile de treceri, căci aceasta ar fi întru destrămarea organizației. Pentru că, d-lor senatori, o biserică episco-

pală, o biserică cu organizație ierarhică, are aceeași organizație pe care noi o măritușim aci și pe baza căreia noi cerem să se legifereze. Iată, acesta este punctul nostru de vedere.

Dar, d-lor, un argument, și va fi cel din urmă, pentru că mă rezerv ca să vorbesc, dacă va fi lipsă la desbaterea pe articole, pentru că nu vreau să lungesc această expunere prea mult, însă țin ca să expun onoratalui Senat acest argument.

Afară de organizația canonică pe care o avem și pe care Constituția a recunoscut-o și pe care legiuitorul n'a vrut să o atingă, noi ne întemeiem pe acest argument: drepturile pe cari noi le cerem în art. 45, devenit 47, dar mai bine nu drepturile, ci intangibilitatea organizației din parohie prin intangibilitatea bunurilor sale, oricine ar fi și oricâți ar fi aceia cari trec dela un cult la altul, această intangibilitate noi o întemeiem și pe legea persoanelor juridice de drept privat. Nu că dispozițiunile acestei legi în întregime se pot aplica persoanelor juridice de drept public, dar se face argumentarea dela inferior la superior: o persoană juridică de drept privat este inferioară persoanei juridice de drept public; ori, d-lor, pentru persoanele juridice de drept privat legea d. lui Măzescu din 1924 asigură această intangibilitate a avutului social, pentru orice persoană juridică de drept privat. Iată ce spune articolul 50 din această lege a persoanelor juridice: „Asociații cari se retrag sau cari sunt excluși, n'au nici un drept asupra avutului social; ei rămân obligați a achita cotizațiile pe tot timpul cât au fost asociați!”.

D-lor, noi spurem: dacă o asociație care este persoană juridică de drept privat, are asigurată această stabilitate a avutului social, cu atât mai vârtos trebuie să fie asigurată stabilitatea avutului social a persoanei juridice de drept public, care nu este avut social ce s'ar putea compara cu avutul social al unei asociații oarecare, ci este avutul social care cuprinde elementele primare și esențiale de organizare ale organizației, care este parohia, canonic și legal constituită. Pentru ce? Ce urmărește o persoană juridică de drept privat? Interese vremelnice, evident are interes să promoveze interese culturale, economice, sociale. Dar, este de recunoscut că o persoană juridică de drept privat este o persoană inferioară unei biserici, care este persoană juridică de drept public. Ce importanță are o biserică pentru viața de Stat? Ea stă la temelia Statului, oricare ar fi acea biserică, evident, în primul rând biserică majoritară și toate celelalte formează temelia Statului. Este sufletul cetățeanului, stabilitatea sufletească, pe care Statul poate să se întemeieze.

Toate îndatoririle civice, pe cari Statul le așează asupra cetățenilor săi, împlinirea acestor îndatoriri, au chezășia în statornicia și cinstita vieață a credinței pe care cetățenii o mărturisesc. Ori, noi trebuie să asigurăm împlinirea acestei misiuni înalte morale a bisericii care este persoană morală superioară. Și dacă noi nu am acorda bisericii ceea ce se acordă prin lege tuturor persoanelor juridice de drept privat, noi am expune-o la instabilitate și la crize continue. Am zădărnici scopul înalt și salutar pe care îl urmărește.

Dacă trec, oricâți ar trece, dacă trece o mare parte, atunci aceea trebuie să transforme aceste biserici în societăți în continuă și perpetuă lichidare? Ce s'ar alege, d-lor senatori, dintr'o persoană juridică, dacă fiecare asociat, care dorește ca să iasă din cadrele ei, ori care este exclus din cadrele ei, își poate cere cota parte din avutul social? Evident, s'ar nimici toată activitatea ei și s'ar zădărnici scopul pe care-l urmărește.

Ori, d-lor, cota parte din avutul social, care nu se poate cere la ieșirea din sânul unei asociații, persoană juridică de drept privat din avutul social, este o cotizațiune fixată, o cotizațiune înregistrată și o contribuțiune personală a fiecăruia și cu toate acestea nu se poate reclama la ieșire. Ori, nu astfel e te organizată parohia, biserica, casa parohială, cu un cuvânt tot ceea ce sunt aparținătoare parohiei și sunt elementele de temelie pentru organizațiunile locale, ele nu-și au origina din cotizațiuni anuale și regulate. Nu, întreaga natura a contribuțiilor lor se schimbă. Ei o dau ca donațiune bisericii, iar când credinciosul face aceste donațiuni pentru biserică, nu mai este proprietatea sa, ci este proprietatea bisericii, este proprietatea cultului. Ce s'ar alege, d-lor, dacă n'ar fi așa? Ar fi o parodie de asociație, de persoană juridică de drept privat, biserica care ar fi coborâtă sub nivelul de organizare și de stare de drept a persoanei juridice de drept privat; biserica ar fi pogorâtă și degradată, ar fi o parodie a unei societăți particulare.

Icoana pe care credinciosul a dat-o, iconostasul pe care l-a donat, ce s'ar întâmpla cu acestea? Ce s'ar întâmpla cu pământul pe care l-a dat? Căci sunt credincioși cari dau câte un jugăr sau câte o jumătate de jugăr de pământ pentru pomernirea morților și pentru anumite scopuri bine determinate.

Ei bine, aceste pământuri, când intră în proprietatea persoanei juridice de drept public, care este biserica, intră în deplina sa proprietate, sau rămâne în proprietatea celui care a donat? Și când acesta părăsește biserica, are drept să ia icoana în

spate sau iconostasul, să se ducă cu el?

Este cu puțință, d-lor! Aceasta este absurditate juridică. Ce credeți d-voastre? Ar trebui să nu cunoaștem însemnătatea organizației bisericii ortodoxe și a bisericii noastre, ca să ne închipuim că un credincios care știe că făcând parte din o atare organizație, în care ceea ce ei donează, dacă peste un an sau doi trec mai mult din jumătatea membrilor la o altă confesiune, avutul vine sub lichidare și se împărțește cu toții în parte egală și proporțional, va mai lăsa vre-o donațiune pentru biserică. Nu va mai da nimeni, căci în toate satele sunt elemente de acestea nestabile și nestatornice, slabe și răutăcioase, și atunci cel care donează ar rămâne la discreția lor cu donațiunea sa. Ar fi o întreagă parodie ce ar zdruncina sufletele.

Această absurditate juridică nimicește însăși concepția de jertă creștinească și zdruncină din temelie actualul sistem de organizație locală a bisericii, care este parohia.

Atunci ce ar trebui să facem, d-lor senatori și d-le ministru? Am fi siliți să introducem — și nu este în intențiune d-voastre — sistemul care este în America ca acești credincioși să doneze pe numele episcopului personal, să se întabuleze pe numele episcopului, care la rândul său face scrisoarea de transmitere a tuturor averilor și clădirilor bisericesti successorului său care îl va urma în episcopat. Noi nu vrem să facem aceasta, deși într'un caz de silă, nu am avea nevoie decât de o simplă circulară, că nu mai urmărim forma din trecut și să încercăm să întabulăm pe diecese, dacă rămâne neprecizat și neclar acest articol în lege.

Atunci ar urma să vie onoratul ministru sau onoratul guvern să ne împiedece să întabulăm depe parohii, pe episcopii, și atunci, evident, nu s'ar ajunge la pacificare, nu s'ar ajunge la liniștire, ar începe un nou sistem de organizare, ar începe un nou sistem de vieață internă bisericască, care evident ar ține în neliniște și continuă preocupare și teamă întreaga organizare bisericască.

Este aceasta în interesul Statului?

Statul are lipsă, oricare ar fi biserica aceea, să aibă liniștea asigurată, libertatea de conștiință.

D-lor senatori, în comisiune am auzit un singur argument pentru teza contrară împărțirii averilor bisericesti în caz de treceri dela un cult la altul, asigurarea libertății de conștiință a celor ce trec.

S'a încercat să se spună că această doctrină și acest postulat al nostru, a stabilității averii în caz de treceri — care de altminteri se întemeiază pe dreptul constituțio-

nal — nu se poate întemeia pe dreptul nostru canonic, căci din 10 canoniști ni se afirmă că unii ar spune așa și alții așa. Cred că veți admite că cunoaștem organizarea și dreptul nostru canonic pe care noi ne-am organizat. Cred că interpretatorii autentici este tot biserica.

S'a adus însă un argument — al asigurării libertății de conștiință — și care s'a repetat și dela această tribună, ni se spune, noi trebuie să asigurăm libertatea de conștiință. Constituția spune că libertatea de conștiință este absolută. Așa dar, intru nimic nu trebuie să stânjenim libertatea de conștiință și deci libertatea a celor cari vor să treacă dela un cult la altul, nu o putem stânjeni prin denegarea unei părți din bunurile organizației din sânul căreia pleacă.

Evident, libertatea nu, nu putem și nu voim s'o stânjenim, dar libertinajul nu putem să-l încurajăm nici într'un alt domeniu, cu atât mai puțin în domeniul religios. Evident că acest libertinaj de conștiință nici nu este în urmărirea scopului final care îl are biserica și nici în scopul Statului.

Da, libertate deplină de conștiință, dar nu pentru ca acela care este nestatornic în credință să fie un element primejdios și distructiv pentru organizarea din care a făcut parte.

Ni-se cere, d-ilor senatori, să lichidăm întreaga organizație a parohiei, pentru a se asigura libertatea de conștiință a celui ce ne părăsește. Este mare lucru libertatea de conștiință, dacă poate cere individul această jertfă a colectivității, ori mai de grabă colectivitatea îi poate cere să-și păstreze libertatea de conștiință și să plece dară fără ai provoca criza internă.

Ori, d-ilor, acesta nu este un avut social de natura celui pomenit în art. 50 din legea pentru persoanele juridice de drept privat. Nu este un avut care s'a născut din cotizațiuni regulate, anuale și înregistrate, unde se poate face suma, unde se pot face calculele pentru a statori cotăparte, cum este de pildă societatea ziariștilor profesioniști, cari au palatul lor, și cu toate acestea nici aici nu poate să ceară fiecare o cărămidă atunci când vreunul ar vrea să iasă din organizație, să primească o cotăparte.

D-ilor, în biserică sunt atâtea și atâtea argumente cari dovedesc cât este de complicată această chestiune care este o chestiune sufletească, profundă și complexă și ați putea să ziceți: să nu ne ocupăm cu cele vremelnice și să nu pierdem din vedere scopul religios urmărit de biserică. D-ilor, sunt atât de complicate aceste chestiuni încât, dacă întri în ele, poți să aduci zeci și zeci de argumente cari arată că s'ar face o absurditate nu numai juridică, ci și bisericească și de politică superioară de

Stat. Dacă s'ar vota articolul 45, devenit 47, în forma lui actuală, s'ar zdruncina complet organizația veche, istorică și care este rezultatul unei evoluțiuni de veacuri, pentru a chezași atingerea scopurilor morale la cari ea tinde. Cum să-i faci o nouă organizație prin prezenta lege? Nu se poate nici pentru Constituție care recunoaște cultele cu organizația proprie, iar organizația noastră nu admite o atare lichidare. Dar nu se poate legifera în forma lui actuală pentru motivul că Statul nu intenționează să așeze bisericile în condițiuni inferioare acelor asociațiuni cari sunt persoane juridice de drept privat. Iată d-ilor, pentru ce noi cerem, ca luând cuvintele din art. 50 din legea persoanelor juridice de drept privat, să le aplicăm, prin analogie și la persoanele juridice de drept public, pentru că nu este în intențiunea nimănuia să se așeze organizația bisericii mele, care este o persoană juridică de drept public, sub nivelul și capacitățile organizației persoanelor juridice de drept privat.

Prin urmare, d-ilor senatori, noi cerem să se formuleze tot astfel și pentru biserici, articolele cari nornează partea averilor în caz de trecere dela un cult la altul. Ce se întâmplă cu avutul social sau mai bine zis cu avutul organizației locale? Noi am propus următoarea redacțiune: „Cei trecuți dela un cult la altul sau excluși din biserică, nu au nici un drept asupra avutului bisericesc de orice natură, ei însă rămân obligați, lucrul de altminteri este prevăzut în art. 44 din legea cultelor, precum și alin. 2 din legea pentru persoanele juridice, ei rămân obligați a îndeplini toate îndatoririle luate până în momentul trecerii lor din acest cult”. Ori, d-ilor, ce cerem noi? Cerem ceva ce atinge interesele sau prestigiul vreunui cult? Nu cerem, d-ilor senatori, nici mai mult nici mai puțin decât ceea ce se prevede pentru persoanele juridice de drept privat. Aceasta a fost teza noastră de o parte. De cealaltă parte, întâiu s'a cerut ca averea bisericească locală din parohie, biserica, casa parohială, etc., dacă trece majoritatea să se împartă în două; dacă trece majoritatea credincioșilor, să treacă cu toate cu majoritatea, având a da despăgubire minorității; după aceea s'a cerut să treacă proporțional.

Vine acum actuala redacțiune a Consiliului legislativ, care s'a pus în proiectul de lege care d-ilor o să vedem la discuțiune pe articole, lasă în completă nesiguranță juridică întreaga chestiune, spune numai așa fără nici o precizare ca să împace ambele părți: „Celor rămași fără biserică și casa parohială, Statul le va putea acorda, la cerere, ajutoarele necesare pentru construirea aceloră”, dar nu spune cine sunt

acea. Se zice că Statul poate să le dea ajutor. S'ar provoca astfel prozelitism de Stat, care nu este în intențiunea nimănui, și aceasta o știm, este și doctrina marelui Șaguna, care reprobă în „Dreptul canonic” prozelitismul de Stat. Chiar și pentru aceste averi are el doctrina sa arătându-ne care este natura lor și cum sunt administrate de episcopi și cum aceasta se întemeiază pe canoane și citează el singur canoanele respective. Ori, aceasta este învățătura bisericilor ortodoxe și a bisericii noastre, pe aceasta noi ne întemeiem și pe Constituție ne întemeiem. Pentru aceasta cerem să se legifereze precis, categoric și limpede asupra art. 45.

Eu nu cred că se poate afla o redactare mai bună, mai dreaptă, mai justă, mai conformă cu canoanele bisericii tuturor cultelor, în conformitate cu starea actuală de drept a țării noastre, decât aceasta care se face pe baza art. 50 din legea persoanelor juridice de drept privat.

Dacă eu am asigurat pentru aceasta, intangibilitatea avutului social, cu atât mai vărtos trebuia să asigur această intangibilitate pentru cealaltă persoană juridică de drept public. Au fost și sunt și azi două teze contrarii. S'a spus: trebuie să se cedeze și dintr'o parte și din cealaltă, pentru că numai pe bază de compromis se poate afla o soluție. D-lor senatori, noi n'am putut cere nici mai mult și nici mai puțin decât ceea ce am cerut. N'am cerut ceva exagerat ca după aceea să putem lăsa, știind că și de cealaltă parte se va cere mai mult. Eu am arătat că am cerut ceea ce este constituțional și ceea ce este legal. Am arătat că am cerut ceea ce este și în interesul bisericii ortodoxe de azi și de mâine, fiindcă nu știm cum se vor schimba împrejurările și în ce situație se va afla de multe ori biserica ortodoxă.

Trebuie să se ia în socotință și posibilitatea de treceri dela ortodocși la noi.

Eu am convingere neștrămutată că bisericile au să lucreze în primul rând pentru ridicarea morală a propriilor credincioși înainte de a se deda la expansiune în afară. Nu este exclus ca umblând a câștiga proseliți în afară, să piardă proprii săi credincioși.

Sunt pilde destule în aceasta privință. Iată un caz.

A fost vorba ca într'un sat de lângă Lăpuș ambii preoți ortodocși să treacă la mine, spunându-mi că aduc cu ei satul întreg. Am spus și preoților și credincioșilor că trebuie convingere pentru aceasta. I-am spus-o preotului: „dacă un biet credincios face un astfel de pas dintr'o supărare s'au alta, frăția ta nu poți să faci aceasta decât din convingere”.

Preotul cel tânăr din acel sat, preot care are bacalaureatul din era trecută și care este pe deplin calificat, a venit de trei ori la mine și de trei ori l'am respins. Acolo nu era convingere. Acest preot se certase cu episcopul propriu, pentru că el ceruse o parohie care nu i s'a dat; venise apoi ca să ia una dela mine. I-am spus: „eu nu pot face acest lucru. Frăția ta trebuie să vezi limpede, ca lumina soarelui, că aici este adevărul și nu dincolo, fără aceasta convingere nu poți fi primit”.

Poate că dacă acolo ar fi fost convingere, l'ași fi lăsat să vină.

Aceasta n'a fost destul. A trecut o săptămână preotul cel tânăr a venit cu o declarație și a spus că odată cu el va trece și preotul cel bătrân împreună cu satul întreg. I-am spus: „nu vă pot primi, deoarece pe lângă faptul că vă l'psește convingerea, s'ar strica în acest fel și satul care își are biserica lui, care își are casa parohială, sărbătorile lui. Liniștea din acest sat ar fi fost stricată.”

Iată rugarea pe care mi-a dat-o, iată declarația bătrânului preot, și i-am spus să o ducă acasă, ca să nu rămână la mine nici un rând. Le-am spus: „fiți în pace”. Le-am dat binecuvântarea și el s'a dus. (Aplause prelungite).

I. P. S. S. Mitropolital Moldovei și Sucevoii, Pimen: Cazuri de acestea absolut identice au avut loc și la noi.

P. S. S. Episcopul Iuliu Hossu: De aceea vă spun, d-lor senatori, că este în interesul bisericii ortodoxe să se legifereze limpede, precis și categoric, fără considerații de oportunitate momentană și nu sub impresiunea unor nădejdi deșarte. La noi n'au fost agresiuni, n'a fost prozelitism, cu toate aceste s'au făcut treceri la biserica noastră. Pe noi ne-au părăsit trei preoți în 10 ani de zile și fiindcă trei preoți ortodocși au insistat și au spus că au convingere, i-am primit în sânul bisericii. Trei sunt pierduți și trei sunt primiți; luptă de 10 ani. Afară de aceea au mers în Maramureș învățători din Vechiul Regat, cu toate că, fiți incredințați, nimeni n'a făcut propagandă au trecut trei dintre ei la biserica unită. Ați văzut atunci alarma presei din București. Se spunea că învățătorii din Vechiul Regat trec la uniți. De fapt au trecut mai întâiu numai doi dintr'o comună. Apoi au trecut al treilea tot din Maramureș și unul din Salaj, altul din județul Satu-Mare. Mi s'a adus la cunoștință că pentru aceasta nimeni n'a făcut propagandă. Eu zic, să băgăm de seamă când legiferăm, pentru că acest lucru este în interesul și al unora și al altora și nu numai interesul unei singure confesiuni. Să nu părăsim temeiul de drept și canonic. Este în intere-

sul tuturor ca să se asigure stabilitatea și liniștea organizației de Stat, să urmărim scopul care este înaintea noastră și să muncim mai departe frățeste pe cărarea care ne este deschisă înainte și pe terenul larg cultural și religios.

D-lor senatori, eu termin, pentru că timpul este înaintat. Mai aveam să expun încă o serie de argumente împotriva art. 47 în actuala lui redacție, le rezerv însă pentru discuția proiectului de lege pe articole. Mă mărginesc a observa aici că atacarea principiului de proprietate a bisericii prin posibilitatea unei lichidări în caz de treceri, se atacă însăși principiile de organizare elementară a bisericii, care este parohia.

Am fost întrerupt și am fost silit să răspund, mărginindu-se astfel timpul necesar pentru expunerea completă ce intenționez să fac. Am văzut că s'a citat și s'a citit tot felul de lucruri dela această tribună. Aș fi avut dorința să citez pe Macaulay, pe care Prea Sfințitul Episcop al Noului-Severin îl cunoaște, pentru a vă arăta o clasică mărturisire despre zădărniciile luptelor confesionale.

În 1843 Macaulay, vorbind la Camera Comunelor despre biserica și contra bisericii anglicane de Stat, stabilite în Irlanda, infiera anglicanismul, spunând că zadarnic timp de 285 de ani au fost biserici, au fost mitropolii și atâția episcopi, zadarnice au fost toate jertfele câte le-a făcut Anglia pentru biserica pe care a vrut să stabilească în Irlanda pentru convertirea ei la anglicanism. El încă era anglican.

Iată cum grăește acest mare bărbat împotriva acțiunii prozelitice zadarnice a bisericii sale anglicane stabilită în Irlanda:

„Un argument, care a fost expus în această Cameră cât și afară dintr'însa asupra bisericii Irlandei, pare a merita oarecare luare aminte. Se admite, ca și cum nu s'ar putea contesta în faptă, că aceasta biserică nu-și îndeplinește îndatoririle ce se așteaptă ori unde de altminterlea dela asemenea instituțiuni, că nu învață masa poporului, că nu împărtășește mângăierea religioasă la masa poporului. Dar, se zice, trebuie să privim această biserică ca o biserică agresivă, o biserică insufletită de spiritul de prozelitism, o biserică militantă, care face progrese în mijlocul inamicilor ei. Chemarea ei este de a răspândi protestantismul peste Munster și Connaught.”

„Dacă, d-le președinte, un asemenea limbaj ar fi fost ținut în Camera de consiliu a reginei Elisabeth, când Constituția acestei biserici se desbătea acolo pentru întâia oară, nu am avea de ce să ne mirăm.. Cecil și colegii săi puteau în mod firesc să nu treacă aceste speranțe (lățirea grabnică a protestantismului anglican prin

biserica de Stat stabilită în Irlanda) și puteau fără absurditate să se pregătească pentru un eveniment pe care îl priveau probabil în cel mai înalt grad. Dar noi cari am văzut acest sistem în deplină activitate dela 1500 până la 1845, trebuie să fim mai bine instruiți, afară numai dacă nu suntem capabili de a mai învăța. Două sute optzeci și cinci de ani această biserică a fost la lucru. Ce se putea face pentru dânsa pe calea autorității, a privilegiilor, a donațiunilor și nu s'a făcut? Primit-a alt grup de episcopi și preoți din lume așa de mult ca să facă așa de puțin..

Și ce avem de arătat pentru toate aceste cheltuieli risipitoare? Ce act decât cea mai zeloasă populație depe suprafața pământului? Unde erați acum o sută de ani, unde erați acum două sute de ani, tot acolo sunteți și acum, nu victorioși peste domeniul vechei credințe, ci apărându-vă cu greutate cu un succes îndoios propria voastră frontieră, propriul vostru pământ. Câte un dezerter vă părăsește. Altă dată un dezerter se strecoară la voi. Nu știu dacă câștigurile sau pierderile voastre de acest fel sunt mai mari și nici nu merită să fac o cercetare. Asupra marelui masse solide a populațiunii romano-catolice n'ați făcut absolut nici o impresie.”

Tot el continuă și arată în chip luminos cauza insuccesului, rezultând din toată acțiunea cea mai zeloasă populațiune romano-catolică în Irlanda:

„Și aceasta este fructul a trei veacuri de arhiepiscopi, episcopi, și arhidiaconi, decani și rectori. Și cu toate acestea unde este minunea? Este această privești o minune dinaintea căreia să rămănem uimiți?

Nici de cum. Ea este un rezultat pe care înțelepciunea omenească trebuia de mult să-l fi prevăzut și să-l fi evitat. Este succesiunea naturală dintre cauză și efect. Dacă nu înțelegeți aceasta, este pentru că nu înțelegeți ce este natura și acțiunea unei biserici.. O biserică există pentru scopuri morale. O biserică există ca să fie iubită, ca să fie respectată, ca să fie ascultată cu docilitate, ca să domnească asupra inteligenței și inimei oamenilor. O biserică ce însuflă groază este nefolositoare sau mai rău decât nefolositoare..

Biserica nu și-a ajuns scopul. Pentru această operă dragostea și încrederea poporului erau esențiale.”

Lumina acestor cuvinte înalte trebuie să ne lumineze hotărârile noastre.

El vorbea ca anglican în interesul seminarului romano-catolic din Irlanda.

„Dacă voi, spune el, mergeți mai departe pe această cale, nu veți ajunge la scopul vostru în veac.”

Luminat cuvânt, d-lor senatori, vedeți

întreg procesul nostru în mic, — vorbesc iarăși numai prin analogie, nu spun că este o situație identică, — el spune care este rezultatul tuturor luptelor de 285 de ani? Un transug dela voi trece la ei și unul dela ei se strecoară la voi. Incolo massa poporului rămâne neclătinată. Preotul rămâne acelaș apostol zelos în Irlanda, umblând cu crucifixul la căpătâiul bolnavului, predicând și înfruntând toate greutățile pentru împlinirea misiunii lui. Iar voi, cu biserica voastră atât de susținută și întărită de Stat, în 300 de ani n'ați ajuns la nimic.

Acestea le spunea Makaulay la 1843, înfierând acțiunea necugetată și fără rost, care se săvârșia.

D-lor, și la noi e la fel. Un transug dinti'o parte trece la cealaltă parte, alt transug din cealaltă parte trece la noi. Care e folosul? Și mă voiu întreba și eu, ca lordul Macaulay, că dacă vom cumpăni câștigul, cu ceace se perde din punct de vedere național și al intereselor superioare de Stat și al neamului, vom vedea că n'a fost nici un câștig. Zadarnică frământare între frați, zadarnică lupta confesională; zadarnic orice sprijin din afară; o biserică trăiește prin puterea ei de viață. Din această vitalitate proprie emanând spontan acțiunea ei spirituală prin dragoste și convingere. Restul este energie pierdută în prăbușirea intereselor superioare ale neamului.

Sunt de acord cu cele spuse de d. Bogdan Duică despre rezultatul nul al luptelor confesionale dela noi în cei zece ani dela unire.

Ne vom lupta 50 de ani sau 300, cum spunea și lordul Macaulay fără nici un rezultat luând calea greșită lipsită de dragoste și convingere. Dar cu aceia, despre cari spuneți înalt Prea Sfinția Voastră că nu știu nimic de o deosebire a credinței și n'au convingeri, s'a încercat pe această cale. Și lucrul acesta e o primejdie. Dacă se merge pe această cale de frământări religioase, țărani aceștia pașnici cari au trăit frățește împreună, deși se deosebeau prin confesiune, vor deveni fanatici. În satele, cari până acum n'au fost despărțite, sau au fost împărțite în ortodocși și uniți, s'a vindecat rana. Au trăit frățește împreună, luptând împreună, înfruntând împreună greutățile din trecut și rana s'a vindecat.

Dar astăzi se desbină satele, cari până acum n'au fost desbinate, lucru care s'a încercat și în eparhia mea. O parohie cu 2000 de suflete a fost părăsită de 38 de oameni, trecuți la cealaltă biserică, au venit apoi înapoi 30 și au rămas numai opt. Pentru aceștia, s'a spus că s'a întemeiat o parohie. Rămâne o parohie de opt capi de familie. Ce interese sunt slujite prin aceasta?

Ce folos pe terenul bisericesc poate aduce aceasta? Ce interes al Statului câștigă din această desbinare prin care s'a așezat un focar de fermentație primejdioasă de răzvrățire?

Vedeți primejdia?

De aceea d-le Ministru și d-lor senatori, eu fac un apel călduros pentru întregul Senat, ca să legiferăm astfel în această chestie vitală, de supremă importanță pentru așezarea temelnică a sufletului națiunii, care n'a fost nici când desbinată din punct de vedere național, chiar aparținând la două religii, eu vă rog ca astfel să legiferăm, ca să precizăm și în art. 45 categoric și limpede ce se întâmplă cu organizațiile locale și cu tot avutul lor. Să nu lăsăm poarta deschisă, cum s'a cerut de repetite ori dela această tribună, de a se continua un proces dureros între frați, care a fost de mult închis și trebuie să rămână închis în interesul unității sufletului neamului nostru.

Lăsați libertate deplină de conștiință, asigurată tuturor prin Constituție. Asigurați aceasta libertate cu prilejul trecerii lor, dar nu contribuiți la stânjenirea organizațiilor locale. Este în paguba Statului și lezează în plin drepturile noastre. Ar fi o rană deschisă în sufletul nostru.

D-lor, toate celelalte supărări pot să treacă. Dar, o rană în domeniul acesta al imponderabililor și al insondabilelor este veșnic deschisă și profund primejdioasă.

Vedeți câte frământări sunt între partide, dar — după părerea mea — toate acestea sunt la suprafață se pot vindeca de azi pe mâine. Dar aceste frământări cari sunt sufletești, acestea ascund primejdii noi și necunoscute, și trebuie să punem capăt acestora, să asigurăm urmărirea, fără șovăire a țințelor morale ale bisericii, să dăm ceace Constituțiunea, atât de limpede și clar, atât de precis și de generos a stabilit în principiile sale, deplină libertate și protecțiune tuturor.

D-lor, vreau, înainte de-a termina, să adaug că prin aceasta vom soluționa și o mare problemă de politica internă, care de multe ori își are și în afară repercusiunile sale. Dacă se da o soluțiune fericită acestui articol și altor câtorva, dând o legiferare mulțumitoare, se soluționează problema de Stat pentru bisericile minoritare. Pentru dânsii — se va vedea la discuția pe articolă ce observări mai au, — pentru dânsii aceste principii sunt esențiale soluționându-se în modul acesta chestiunea minorităților, problema gravă de Stat din punct de vedere religios. Eu am încredere că dacă se va legifera astfel, ei vor declara că sunt mulțumiți cu această lege. Aceasta ar fi un mare câștig pentru politica noastră de Stat.

Dacă se rezolvă și această chestiune a minorităților, aceasta o observ pentru aceea căci s'a remarcat, cu durere din partea unora și cu suprinde din partea altora, că toate bisericile minoritare s'au solidarizat cu punctul nostru de vedere, care este întemeiat pe Constituțiune. Au dreptate. Pentru toți este evident ca ei să se solidarizeze cu punctul nostru de vedere cari reprezintă aplicarea principiilor luminate ale Constituției țării în această lege. Cred că această solidarizare a lor nu poate de loc să ne jeneze pe noi. Pentruca a armoniza lucrarea dâșilor și pentru promovarea intereselor superioare de Stat, cred că nu este în defavoarea noastră a eastă solidari-

zare. Este un câștig din partea noastră dacă pe această cale îi putem apropia de noi.

Cu acest apel eu termin. Nu pot spune altceva decât că aș fi fericit dacă se vor aduce modificările acestui proiect de lege pe cari episcopii români uniți le-au cerut și am toată încrederea că este toată bunăvoință în guvern ca să le accepte, fiindcă nu atinge nici unul din drepturile altor culte, altor biserici, nici pe acele ale bisericii ortodoxe și nici prestigiul ei. Aș fi fericit dacă după discuția pe articole, se vor introduce aceste modificări, pentru a fi în stare să votăm această lege. (Aplause).

(După „Monitorul Oficial” No. 47 din 3 Mai 1928).

Zece Maiu la Gherla

Orașul este înarborat cu mândrul tricolor, care fâlfaie în mod sărbătoresc în fața caselor și prăvăliilor, iar în vitrine se vede portretul Maiestății Sale Regelui Mihai I.

Toată suflarea este mai vioaie parcă, decât în alte zile, deși tot aceleași sunt necazurile, pe cari are să le îndure și azi.

Este azi o zi, care se deosebește de celelalte, căci aceasta este ziua Neamului, a Românilui, care totdeauna a știut să-și apere drepturile și să-și îndeplinească datorințele. Aceasta este sărbătoarea Neamului, a Națiunii noastre, este ziua înălțării Neamului cu bărbații lui de vecinică amintire: a lui Mihai Viteazul; Ion Cuza Vodă; a primului Rege al României independente, Carol; și al marelui Rege Ferdinand I. care a avut fericirea, ca sub sceptrul Lui să se unească toate provinciile la Patria Mamă, cari erau sub domnii streine mai înainte.

La oarele 10 se face serviciul religios în toate bisericile. În Catedrală se face serviciul religios sărbătoresc de cătră: Ilustritatea Sa Dr. Octavian Domide, vicar general episcopal; Reverendisimii: Pop Grigore, Dr. Victor Bojor, Dioniziu Vaida; Mult Onoratul David Deac; Onoratul Emanuil Pioras; Clarisimii: Dr. George Bob, Dr. Titus Malai, profesori de teologie; și Clarisimul Ioan Seplecan, spiritual, Servi-

ciul lectoral e îndeplinit de Reverenzii: Pop Vasile și Pop Emil. Au fost de față școlile secundare, clericii și un public numeros.

După serviciul religios toată lumea se îndreaptă spre piață, unde s'a primit din partea autorităților civile și militare, defilarea școlilor și a armatei.

La oarele 4 după masă are loc în sala de gimnastică a liceului „Petru Maior” conferința Domnului Profesor Universitar Riegler despre „Marele Rege Ferdinand I.”. Urmând câteva puncte de cor, și vioară, și declamări executate de cătră elevii școalelor secundare, foarte bine reușite.

La oarele 5 fiind timpul favorabil, Cohorta de cercetași în marșul cadentat de goarne, urmată de elevii dela școalele secundare, un public numeros și clericii, se îndreaptă spre terenul de lângă „Cazarma General Praporgescu” unde avea să se continue programul sărbătoresc. Se fac dansuri, exerciții libere, piramide de cătră elevii și elevele școalelor secundare, cu acompaniamentul fanfarei orașenești. Soldații contribuie cu întrecere în fugă, alergarea în saci. Lupta împăratului Roșu cu împăratul Verde, face mare haz mulțimii, de câteva mii. — Alergările de cai, produc o vie înterensare în public, față de acela care va duce recordul între ei.

Acest vast și variat program se termină abia la orele 8.

Programul bogat și bine aranjat, dă fastul cuvenit zilei de 10 Maiu, care va face neuitată tuturor sărbătoarea acestei zile. La oarele 9 se aprind în fiecare geam luminile și se face retragerea obicinuită cu torțe, de către cercetași și Armată.

Aceasta a fost ziua redeşterării inimile noastre a acelui patriotism de care s'au mândrit Românii în toate timpurile și între toate împrejurările.

Trăiască Regele Mihai I! Trăiască România-Mare întregită pentru totdeauna!

(Vapo)

Diverse.

Revenind asupra articolului „Sărbătoarea Sfințelor Paști în Gherla”, din n-rul trecut dăm numele a doi clerici sfințiți întru lectori: Ioan Ioanette și Alexandru Paul, trecuți cu vederea din catalog.

Red.

Sf. Tereza a Pruncului Isus patroana misiunilor. Toți catolicii de pe pământ au primit cu entuziasm canonizarea umilitei fecioare carmelitane. Ploaia de roze cerești, promisă de dânsa, n'a întârziat să cadă pretutindeni. Din această pricină mai mulți episcopi, în speranța că Tereza, care a iubit atât de mult misiunile, va trimite mai înbelșugată ploaia ei de roze, au cerut dela sf. Părinte Papa Piu XI să o proclame de patroană a tuturor misiunilor ce se află sub jurisdicția lor. Sf. Părinte, răspunzând cu bunăvoință la dorința lor, a proclamat pe Sf. Tereza patroana cu titlu special al tuturor misiunilor atât bărbați cât și femei.

Noul nunțiu la Praga. Congregația Afacerilor bisericești extraordinare a numit pentru Cehoslovacia de nunțiu pe Mons. *Petru Ciriaci*, prin a cărui activitate la Praga s'a ajuns la „modus vivendi” între Vatican și guvernul cehoslovac. Mons. P. Ciriaci a fost profesor la Propagandă și subsecretar la Congregația sus amintită. Felicitările noastre!

Se caută vocațiuni. Ce frumos este a lucra în grădina Domnului departe de lumea stricăță, fără griji pământești alegând partea cea mai bună a Mariei. A iubi pe Isus Cristos și a ajuta la mântuirea sufletelor nevinovate a copiilor. Aceasta este vocațiune binecuvântată a unui frate al școalelor creștine.

Dacă un tânăr de 12-19 ani, nobil la inimă, inteligent și sănătos, vrea să aibă deslușiri cu privire la misiunea ordinului fraților școlari — să se adreseze Fratelui Marcu, Directorul Juvenatului, Oradea, Seminarul gr. cat. („Vestitorul”).

„Făcători de rele.” Nu arareori se batjocoresc cu astfel de numiri congregațiile religioase din partea liber-cugetătorilor. Totuși în Franța — și azi, după legile anticlericale — congregațiile susțin 990 de orfelinate, 180 de case pentru surdo-muți, 1248 azile de bătrâni și spitale, 45 institute pentru copii anormali, 43 sanatoare, 180 case pentru convalescenți. Acești „făcători de rele” cari au făcut votul sărăciei de bunăvoie se jertfesc pentru alinarea miseriilor altora. Înving toate greutățile pentru câștigarea banilor necesari la susținerea atâtor opere. 1.500.000 franci, spesează la an pentru sanatoarele poporului; 6.593.000 franci spesează pentru creșterea tinerilor; 500.000 pentru spitale; 19.268.384 franci pentru ajutorarea săracilor; 3.740.000 pentru copii și locurile de vârat. La acest bilanț, statul, n'a contribuit nici măcar cu un ban, și totuși sunt făcători de rele congregațiile religioase. („Vestitorul”).

Bibliografie.

În editura casei Alcalay din București au apărut romanele „*Legea trupului*” și „*Legea minții*”, ieșite din peana măiastră a părintelui Ion Agârbiceanu.

În aceste romane este descrisă neputința omului lăsat pe propriile puteri și mântuirea singură posibilă prin ajutorul de sus: trezirea la conștiință și revenirea la credința creștină, viața de seminar, lupta unui preot într'un sat cu două confesiuni, biruința finală a credinții.

Pentru aceste preocupări înalte spirituale și plină de mângâiere, este o lectură potrivită și întăritoare mai ales pentru preoțimea noastră.

Recomandăm deci în atențiunea preoțimei aceste două romane, vrednice pentru a fi câștigate pentru bibliotecile parohiale și tractuale.

Prețul lor este de 100 plus 160 Lei, în total 260 Lei al ambelor volume.

Pentru partea neoficială răspunde: Dr. Virgil Bălăbanu.